

Witold Bagiński

ORCID: 0000-0003-4000-6813
(Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie)

PROJEKTOWANIE STRUKTURY ORGANIZACYJNEJ URZĘDU OCHRONY PAŃSTWA PRZEZ OFICERÓW SŁUŻBY BEZPIECZEŃSTWA W PIERWSZYCH MIESIĄCACH 1990 R.

Transformacja organów bezpieczeństwa PRL w służby III RP to temat, który już od wielu lat budzi zainteresowanie badaczy i czytelników. Dzięki utworzeniu IPN i rozpoczęciu procesu udostępniania dokumentacji po byłej SB i służbach wojskowych otworzyły się nowe możliwości prowadzenia kwerend dotyczących tej problematyki. Są one jednak ograniczone ramami wyznaczonymi przez ustawy o IPN i o ochronie informacji niejawnych, co w praktyce oznacza, że w przypadku tzw. cywilnych organów bezpieczeństwa Instytut dysponuje dokumentami wytworzonymi w okresie do 31 lipca 1990 r., a jeśli chodzi o archiwalia proweniencji wojskowej – do 31 grudnia tego roku¹.

W ostatnich latach ukazały się trzy monografie na temat transformacji służb w latach 1989–1990. Najbardziej syntetyczny charakter spośród nich ma książka Tomasza Kozłowskiego pt. *Koniec imperium MSW. Transformacja organów bezpieczeństwa państwa 1989–1990* (Warszawa 2019)². W podobnym czasie pojawiła się na rynku publikacja Sylwii Galij-Skarbińskiej *Model zmiany cywilnych służb specjalnych w Polsce w latach*

¹ M. Jezierski, K. Płaska, *Zbiór zastrzeżony – odtajnianie na raty*, „Biuletyn IPN” 2017, nr 1–2, s. 97–101.

² T. Kozłowski, *Koniec imperium MSW. Transformacja organów bezpieczeństwa państwa 1989–1990*, Warszawa 2019.

1989–1990. Powstanie Urzędu Ochrony Państwa (Toruń 2019)³. Najobszerniejsze studium na temat przemian opracował Arkadiusz Nyzio. W publikacji *Rakowiecka w remoncie. Transformacja polityki bezpieczeństwa wewnętrznego Polski w latach 1989–1993* (Kraków 2020) zawarł on nie tylko bogaty w szczegółowe informacje opis przekształceń różnych służb, lecz podjął także próbę opisu początkowego okresu ich funkcjonowania w burzliwych realiach wczesnych lat dziewięćdziesiątych⁴. Powstało również kilka artykułów dotyczących omawianej problematyki, spośród których można wymienić m.in. teksty Piotra Borysiuka⁵, Włodzimierza Fehlera⁶, Rafała Leśkiewicza⁷, Piotra Majera⁸ i Pawła Piotrowskiego⁹, a także wydawnictwa o charakterze wspomnieniowym lub rocznicowym¹⁰. O transformacji służb wojskowych pisali natomiast Sławomir Cenckiewicz, Bartosz Kapuściak oraz Paweł Piotrowski¹¹.

Stosunkowo duża liczba publikacji i wielostronne spojrzenie poszczególnych autorów oraz uczestników zdarzeń nie oznacza, że temat reformy służb w latach 1989–1990 został wyczerpany. Do obszarów nieobjętych dotychczas głębszymi badaniami należą

³ S. Galij-Skarbińska, *Model zmiany cywilnych służb specjalnych w Polsce w latach 1989–1990. Powstanie Urzędu Ochrony Państwa*, Toruń 2019.

⁴ A. Nyzio, *Rakowiecka w remoncie. Transformacja polityki bezpieczeństwa wewnętrznego Polski w latach 1989–1993*, Kraków 2020.

⁵ P. Borysiuk, „Co jest w tych archiwach...”. *Podział zasobu archiwalnego i ewidencyjnego komunistycznego resortu spraw wewnętrznych w okresie 1989–1992. Rozpoznanie zagadnienia (Część I)*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989” 2020, nr 18, s. 594–627.

⁶ W. Fehler, *Miejsce i rola służb policyjnych i specjalnych w procesie transformacji systemowej w Polsce* [w:] *Transformacja systemowa w krajach Europy Środkowej, Wschodniej i Południowej 1989–2002. Wybrane problemy*, red. T. Godlewski, A. Koseski, K.A. Wojtaszczyk, Bydgoszcz–Pułtusk 2003, s. 135–149.

⁷ R. Leśkiewicz, *Formalno-prawne aspekty powstania Urzędu Ochrony Państwa* [w:] *Urząd Ochrony Państwa 1990–2002*, Warszawa 2015, s. 52–85; *idem*, *Od Służby Bezpieczeństwa do Urzędu Ochrony Państwa*, „Dzieje Najnowsze” 2016, nr 1, s. 165–188; *idem*, *Ustalania w ile. Przeobrażenia aparatu bezpieczeństwa w służby specjalne państwa demokratycznego (1988–1990)* [w:] *Między PRL a III RP (1989–1990). Legalizm czy kontynuacja?*, red. P. Pleskot, Warszawa 2020, s. 279–292.

⁸ P. Majer, *Resort spraw wewnętrznych w okresie transformacji ustrojowej w Polsce (aspekty organizacyjno-prawne)*, „Echa Przeszłości” 2009, t. 10, s. 329–351; *idem*, *Między koniecznością a możliwościami – przekształcenia w resorcie spraw wewnętrznych w okresie transformacji ustrojowej w Polsce. Aspekty organizacyjno-prawne*, „Zeszyty Prawnicze” 2011, t. 11, nr 3, s. 221–242.

⁹ P. Piotrowski, *Nowe służby na nowe czasy. Uwagi na temat likwidacji Służby Bezpieczeństwa, weryfikacji i utworzenia Urzędu Ochrony Państwa* [w:] *Niepodległość ma jeden kształt. Antoniemu Macierewiczowi w 70. rocznicę urodzin*, red. S. Cenckiewicz, M. Jastrzębski, M. Kozłowski, D. Smyrgała, Łomianki 2018, s. 385–412.

¹⁰ W. Bereś, K. Burnetko, *Gliniarz z „Tygodnika”*. *Rozmowy z byłym ministrem spraw wewnętrznych Krzysztofem Kozłowskim*, Warszawa 1991; J. Widacki, *Czego nie powiedział generał Kiszczak*, Warszawa 1992; „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2010 (wydanie specjalne z okazji 20-lecia UOP/ABW); „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2011 (wydanie specjalne z okazji 80. rocznicy urodzin Krzysztofa Kozłowskiego, pierwszego szefa Urzędu Ochrony Państwa); „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2014 (wydanie specjalne poświęcone pamięci płk. Konstantego Miodowicza – byłego dyrektora Zarządu Kontrwywiadu Urzędu Ochrony Państwa); G. Chłasta, *Czterech. Brochwicz, Miodowicz, Niemczyk, Sienkiewicz*, Warszawa 2014; *Urząd Ochrony Państwa 1990–2002*, Warszawa 2015.

¹¹ S. Cenckiewicz, *Długie ramię Moskwy. Wywiad wojskowy Polski Ludowej 1943–1991 (wprowadzenie do syntezy)*, Poznań 2011, s. 364–426; P. Piotrowski, *Nowe służby na nowe czasy. Integracja wojskowych służb specjalnych w latach 1990–1991* [w:] *Służby wywiadowcze jako narzędzie realizacji polityki państwa w XX wieku. Wybrane zagadnienia*, red. L. Pawlikowicz, R. Zapart, Rzeszów 2014, s. 155–171; B. Kapuściak, „WSW ma się świetnie”. *Zmiana czy kontynuacja? Wojskowy wywiad i kontrwywiad w latach 1989–1991* [w:] *Między PRL a III RP (1989–1990). Legalizm czy kontynuacja?*, red. P. Pleskot, Warszawa 2020, s. 293–320.

przede wszystkim przekształcenia organizacyjno-strukturalne, które wówczas zaszły. W wydanych dotąd publikacjach kwestia ta była traktowana raczej ogólnie, niejako na marginesie głównej narracji. Konstruowanie nowych służb odbywało się między styczniem a końcem lipca 1990 r., z czego do kwietnia proces ten prowadzony był równoległe do prac legislacyjnych w parlamencie. Ich pierwszym i zasadniczym etapem było uchwalenie ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa 6 kwietnia 1990 r. (weszła ona w życie 10 maja tego roku). Działania te toczyły się pod kierunkiem Krzysztofa Kozłowskiego, który 11 maja 1990 r. objął stanowisko szefa Urzędu. Zgromadził on wokół siebie grupę nowych osób, które uczestniczyły we wprowadzaniu reformy służb w życie¹².

Ze względu na fragmentaryczność źródeł dostępnych w Archiwum IPN na obecnym etapie badań można się pokusić wyłącznie o zarysowanie początkowego etapu dyskusji nad zadaniami i kształtem nowych służb. Punktem wyjścia do opracowania układu organizacyjnego centrali UOP było przeanalizowanie struktur i kompetencji istniejących jednostek MSW. W szczególności chodziło tu o dotychczasowy aparat operacyjny SB, który już na przełomie sierpnia i września 1989 r. przeszedł zasadniczą reorganizację. Ponadto decyzją kierownictwa resort wycofał się z tej części swojej dotychczasowej aktywności, która była nie do przyjęcia w nowych realiach politycznych. Według stanu z początku lutego 1990 r. w ramach MSW funkcjonowały: Departament I (wywiadu), Departament II (kontrwywiadu), Departament Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa, Departament Ochrony Gospodarki i Departament Studiów i Analiz, a także Biuro „B” (obserwacji), Biuro Ochrony Rządu, Biuro Paszportów, Biuro Szyfrów, Biuro Śledcze, Departament Kadr, Departament Techniki oraz jednostki organizacyjne o charakterze pomocniczym i administracyjnym. W nowym systemie organów bezpieczeństwa państwa nie wszystkie dotychczasowe pionierzy MSW miały mieć swoje odpowiedniki w ramach UOP. W celu uczynienia jego struktury bardziej zwartą od samego początku zakładano, że część kompetencji i aktywów przejmie „nowe” MSW oraz Policja¹³.

Prace koncepcyjne w MSW dotyczące kształtu organizacyjnego UOP zainicjowano w styczniu 1990 r. Toczyły się one równoległe do przygotowywania projektów ustaw i późniejszej działalności legislacyjnej parlamentu. Zajmowali się tym funkcjonariusze starego aparatu, którzy działali we własnym gronie. Dzięki szybkiej inicjatywie byli oni w stanie przedstawić stronie solidarnościowej własną koncepcję zmian, która niejako automatycznie miała szansę stać się punktem odniesienia do dalszych, prowadzonych już wspólnie prac. Pośpiech z ich strony był o tyle zrozumiały, że już 18 stycznia 1990 r. do sejmu wpłynęły projekty ustaw o Urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i o ochronie bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz bezpieczeństwa obywateli i organach właściwych w tych sprawach. Dokumenty te zostały przygotowane przez grupę ekspertów dla posłów OKP¹⁴.

¹² Ustawa z dnia 6 IV 1990 r. o Urzędzie Ochrony Państwa (DzU 1990, nr 30, poz. 180).

¹³ P. Piotrowski, *Nowe służby na nowe czasy. Uwagi na temat likwidacji Służby Bezpieczeństwa...*, s. 388–392; T. Kozłowski, *Koniec imperium MSW...*, s. 46–62; S. Galij-Skarbińska, *Model zmiany cywilnych służb...*, s. 363–374.

¹⁴ S. Hoc, *Geneza ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2011, s. 100–101 (wydanie specjalne z okazji 80. rocznicy urodzin Krzysztofa Kozłowskiego, pierwszego szefa Urzędu Ochrony Państwa); T. Kozłowski, *Koniec imperium MSW...*, s. 165–167; A. Nyzio, *Rakowiecka w remoncie...*, s. 135–141, 148, 401–403.

Początkowy etap wewnątrzresortowych prac nad kształtem UOP stanowiła próba wypracowania ramowej struktury organizacyjnej Urzędu. Zajmowały się tym – zgodnie ze wskazówkami przełożonych – poszczególne jednostki „starego” MSW. Pierwszy kompleksowy projekt przygotowano w ostatnich dniach stycznia 1990 r. Wkrótce został on poddany pod dyskusję w wąskim gronie kierownictwa ministerstwa i zaczęto go modyfikować. Pierwszego lutego 1990 r. przedstawiono jego nową wersję, która zawierała sporą liczbę zmian. Według koncepcji ze stycznia 1990 r. szef UOP miał mieć dwóch zastępców: I zastępcę szefa UOP ds. operacyjnych i zastępcę szefa UOP ds. logistycznych. W projekcie z 1 lutego zmieniono te zapisy i ścisłe kierownictwo instytucji mieli stanowić jej szef oraz trzech jego zastępcy, z których jeden miał być równocześnie szefem Zarządu Wywiadu, drugi szefem Zarządu Kontrwywiadu, a trzeciego uczyniono odpowiedzialnym za nadzór nad aparatem pomocniczym Urzędu¹⁵.

W świetle projektu ze stycznia 1990 r. szef UOP miał dysponować **Zespołem Doradców i Ekspertów**, a ponadto bezpośrednio nadzorować dwie jednostki organizacyjne. Pierwszą z nich był **Sztab Szefa UOP**, w którego zakres zadań wchodziły:

„– planowanie i koordynowanie pracy jednostek podległych szefowi Urzędu Ochrony Państwa;

- funkcje inspekcyjne w stosunku do jednostek organizacyjnych UOP;
- działalność informacyjna i ocenno-prognostyczna;
- kontakty z zagranicznymi odpowiednikami UOP;
- problematyka organizacyjna oraz doradztwo prawne;
- kontakty ze środkami masowego przekazu, w tym między innymi funkcje rzecznika prasowego szefa UOP;
- problematyka kadr i szkolenia;
- sprawy mobilizacyjne;
- sekretariat szefa UOP”¹⁶.

W wyniku dyskusji nad tymi założeniami jednostka w dokumencie z 1 lutego została przemianowana na **Gabinet Szefa UOP**, a z jej kompetencji usunięto doradztwo prawne oraz sprawy kadrowo-szkoleniowe¹⁷.

Drugą strukturą bezpośrednio podległą szefowi było **Biuro Śledcze UOP**. Do zakresu jego zadań należało:

„– na zlecenie prokuratury prowadzenie postępowań przygotowawczych w sprawach realizowanych przez jednostki UOP;

- prowadzenie działalności analitycznej w zakresie swoich zainteresowań;
- nadzór nad działalnością terenowych ogniw śledczych UOP”¹⁸.

W projekcie z 1 lutego w miejsce Biura Śledczego UOP wpisano **Biuro Prawne UOP**. Jego kompetencje były szersze i obejmowały także kwestie, którymi w ramach „starego” MSW zajmowało się Biuro Organizacyjno-Prawne MSW. Zakres zadań tej nowej jednostki obejmował:

¹⁵ Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie (dalej AIPN), 1585/17751, Struktura organizacyjna i zakres zadań Urzędu Ochrony Państwa, [styczeń 1990 r.], k. 18; *ibidem*, Schemat organizacyjny Urzędu Ochrony Państwa, [styczeń 1990 r.], k. 4; *ibidem*, Struktura organizacyjna Urzędu Ochrony Państwa (UOP), I II 1990 r., k. 6.

¹⁶ *Ibidem*, Projekt zakresu zadań Sztabu Szefa UOP, [styczeń 1990 r.], k. 19.

¹⁷ *Ibidem*, Projekt zakresu zadań Gabinetu Szefa UOP, [luty 1990 r.], k. 7.

¹⁸ *Ibidem*, Projekt zakresu zadań Biura Śledczego UOP, [styczeń 1990 r.], k. 13.

„– doradztwo prawne i ocena działań publiczno-prawnych podejmowanych przez jednostki organizacyjne UOP oraz opiniowanie projektów aktów normatywnych z zakresu zadań funkcjonalnych UOP, a także prowadzenie działalności analityczno-prognostycznej;

– prowadzenie czynności procesowych na zlecenie prokuratury;
 – prowadzenie badań nad doskonaleniem techniki kryminalistycznej dla potrzeb ochrony państwa oraz wykonywanie ekspertyz kryminalistycznych w tym zakresie”¹⁹.

Według projektu ze stycznia aparat operacyjny UOP miały stanowić **Departament Wywiadu i Departament Kontrwywiadu**. W dokumencie z 1 lutego wpisano natomiast **Zarząd Wywiadu UOP** oraz Zarząd Kontrwywiadu UOP. Założenia kompetencyjne służby wywiadowczej, które przygotowali oficerowie Departamentu I MSW, zawarte były w trzech punktach:

„1. Uzyskiwanie wyprzedzających informacji z zakresu międzynarodowych stosunków politycznych i ekonomicznych, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki perspektyw rozwoju współpracy Polski z zagranicą.

2. Dostarczanie gospodarce narodowej nowoczesnych technologii, *know-how* i dokumentacji technicznych trudnych lub wręcz niemożliwych do uzyskania drogą oficjalną ze względu na ograniczenia embargowe, zastrzeżenia licencyjne lub zbyt wysokie koszty.

3. Kontrwywiadowcza ochrona placówek i obywateli PRL za granicą przed aktywnością obcych służb specjalnych oraz współdziałanie z innymi instytucjami (krajowymi i zagranicznymi) w zakresie zwalczania międzynarodowego terroryzmu, handlu narkotykami i grabieży dzieł sztuki”²⁰.

Zadania te nie budziły większych kontrowersji, toteż poprawki w projekcie z 1 lutego miały jedynie kosmetyczny charakter. Sprowadzały się one do drobnych zmian redakcyjnych oraz dopisania w punkcie pierwszym, że ZW UOP ma się również zajmować zbieraniem informacji na temat spraw związanych z problematyką finansów. W praktyce chodziło tutaj o kwestie związane z zadłużeniem zagranicznym państwa²¹.

Koncepcja drugiego członu aparatu operacyjnego była bardziej złożona. W projekcie ze stycznia Departament Kontrwywiadu UOP został podzielony na dwa zarządy. **Zarząd A** miał się zajmować tym, czym wcześniej Departament II MSW, czyli przede wszystkim zwalczaniem szpiegostwa. Do jego szczegółowych zadań należało:

„1. Rozpoznawanie kierunków zainteresowań, stosowanych form, metod i środków działalności obcych wywiadów przeciwko Polsce.

2. Ochrona podstawowych interesów narodowych, politycznych, gospodarczych i obronnych Rzeczypospolitej Polskiej przed penetracją obcych wywiadów.

3. Ujawnianie, rozpoznawanie, dokumentowanie i zwalczanie działalności szpiegowskiej przeciwko Polsce.

4. Ujawnianie, rozpoznawanie i zwalczanie działań obcych wywiadów wykorzystujących nielegalny handel narkotykami i działalność terrorystyczną do realizacji stojących przed nimi zadań.

¹⁹ *Ibidem*, Projekt zakresu zadań Biura Prawnego UOP, [luty 1990 r.], k. 24.

²⁰ *Ibidem*, Projekt zakresu zadań wywiadu UOP, [styczeń 1990 r.], k. 5.

²¹ *Ibidem*, Projekt zakresu zadań Zarządu Wywiadu UOP, [styczeń 1990 r.], k. 8.

5. Gromadzenie, ewidencjonowanie i analizowanie zdarzeń i informacji dotyczących działalności wywiadowczej²².

Zarząd B Departamentu Kontrwywiadu UOP miał w jakimś stopniu przejąć zadania DOKPP MSW i DOG MSW, w tym:

- „– rozpoznawanie, zapobieganie i zwalczanie działań o charakterze terrorystycznym;
- rozpoznawanie i neutralizowanie działalności o charakterze ekstremistycznym i anarchistycznym;
- ochrona tajemnicy służbowej i państwowej oraz zabezpieczenie problematyki MOB;
- ochrona wynalazczości i badań naukowo-technicznych, mających szczególne znaczenie dla interesów państwa;
- ochrona podstawowych interesów państwa w sferze gospodarki, finansów i stosunków handlowych z zagranicą;
- nadzór nad działalnością terenowych ogniw Departamentu Kontrwywiadu – Zarząd B²³.

W toku dyskusji nad wstępnymi projektami zastanawiano się nad przeniesieniem problematyki gospodarki, finansów i handlu do Zarządu A, ale ostatecznie postąpiono inaczej. W lutym 1990 r. ustalono, że nowa służba kontrwywiadowcza będzie jednak nosiła nazwę **Zarządu Kontrwywiadu UOP** i nie zostanie podzielona na pion A i B. W związku z tym przygotowano nowy zakres zadań, który łączył w sobie większość podpunktów obu działów. Obejmował on takie zagadnienia, jak:

- „– rozpoznawanie kierunków zainteresowań, stosowanych form, metod i środków działalności obcych wywiadów przeciwko Polsce;
- ochrona podstawowych interesów narodowych, politycznych, gospodarczych i obronnych Rzeczypospolitej Polskiej przed penetracją obcych wywiadów;
- ujawnianie, rozpoznawanie, dokumentowanie i zwalczanie działalności szpiegowskiej przeciwko Polsce;
- ujawnianie, rozpoznawanie i zwalczanie działań obcych wywiadów wykorzystujących nielegalny handel narkotykami i działalność terrorystyczną do realizacji stojących przed nimi zadań;
- rozpoznawanie i neutralizowanie działalności o charakterze ekstremistycznym i anarchistycznym;
- ochrona tajemnicy oraz zabezpieczenie problematyki MOB w instytucjach państwowych;
- ochrona wynalazczości, badań naukowo-technicznych i wdrożeń, mających szczególne znaczenie dla interesów państwa;
- nadzór nad działalnością terenowych ogniw zarządu;
- gromadzenie, ewidencjonowanie i analizowanie zdarzeń i informacji dotyczących działalności wywiadowczej²⁴.

Ostatnimi dwiema jednostkami UOP, które przewidziano w projekcie z końca stycznia 1990 r., były **Biuro Zabezpieczenia Operacyjno-Technicznego** i **Biuro Zabezpieczenia Kwatermistrzowskiego**, które podlegały nadzorowi zastępcy szefa UOP ds. logistycznych. Kompetencje pierwszej wymienionej komórki obejmowały

²² *Ibidem*, Główne kierunki działalności Zarządu Kontrwywiadu, I II 1990 r., k. 20.

²³ *Ibidem*, Projekt zakresu Departamentu Kontrwywiadu UOP – Zarząd B, [styczeń 1990 r.], k. 21.

²⁴ *Ibidem*, Projekt zakresu zadań Zarządu Kontrwywiadu UOP, [luty 1990 r.], k. 9.

zadania, którymi zajmowało się dotąd kilka jednostek MSW, tj. obserwacja, technika operacyjna, szyfry, informatyka i archiwum. Drugie z biur odpowiadało za prowadzenie spraw administracyjnych, finansowych i gospodarczych. W projekcie z początku lutego przemianowano je na **Biuro Administracyjne UOP**²⁵. Na przełomie stycznia i lutego zapadła decyzja, że **Biuro Szyfrów UOP** będzie stanowiło samodzielną jednostkę organizacyjną. W pierwszym projekcie zakresu jego działania zapisano, że:

„1. Biuro Szyfrów opracowuje systemy kryptograficzne oraz szyfry specjalne dla potrzeb rządu RP, MSZ, MON, MSW.

2. Wytwarza dokumenty szyfrowe i kodowe oraz prowadzi ich dystrybucję dla potrzeb państwa.

3. Prowadzi analizy i oceny w dziedzinie dekryptażu, z zakresu systemów kryptograficznych służb wywiadowczych i kontrwywiadowczych państw obcych”²⁶.

Tuż potem opracowano drugi projekt, który zawierał jedynie dwie drobne zmiany o charakterze redakcyjnym²⁷.

Koncepcja struktury UOP z 1 lutego 1990 r. nie była projektem finalnym i dyskusje na ten temat trwały jeszcze przez kilka tygodni. Prowadzono je zarówno w kierownictwie resortu, jak i wewnątrz poszczególnych jednostek organizacyjnych. Dla usprawnienia prac nad zakresem działania Zarządu Kontrwywiadu UOP powołano nawet nieformalny zespół złożony z przedstawicieli Departamentu II, DOKPP i DOG MSW²⁸. Pracowano w dużym pośpiechu, ponieważ podczas posiedzenia Rady Ministrów 5 lutego 1990 r. wicepremier i minister spraw wewnętrznych Czesław Kiszczak złożył trzy projekty ustaw odnoszące się do zmian w funkcjonowaniu resortu spraw wewnętrznych, które już po dwóch dniach zostały skierowane do sejmu. Jednym z nich był projekt ustawy o Policji i Urzędzie Ochrony Państwa²⁹. Zgodnie z założeniami kierownictwa ówczesnego MSW nowa służba specjalna miała obejmować swoim zakresem „sprawy wywiadu, kontrwywiadu, ochrony konstytucyjnego porządku prawnego oraz związane ze zwalczaniem przestępstw mających na celu osłabienie potencjału gospodarczego i obronnego państwa”³⁰.

W celu szybkiego sfinalizowania prac koncepcyjnych dotyczących struktur organizacyjnych oraz zakresów działania nowych służb, czyli MSW, UOP i Policji, 12 lutego 1990 r. wicepremier i minister spraw wewnętrznych powołał sześć zespołów problemowych, które do 16 lutego miały przedłożyć mu propozycje rozwiązań w tej kwestii. Centralnym Zespołem do spraw Organizacji i Zakresu Działania MSW kierował podsekretarz stanu gen. bryg. Zbigniew Pudysz, Zespołem do spraw Organizacji Policji – komendant główny MO gen. dyw. Zenon Trzciniński, Zespołem do spraw Organizacji

²⁵ *Ibidem*, Struktura organizacyjna i zakres zadań Urzędu Ochrony Państwa, [styczeń 1990 r.], k. 18; *ibidem*, Schemat organizacyjny Urzędu Ochrony Państwa, [styczeń 1990 r.], k. 4; *ibidem*, Struktura organizacyjna Urzędu Ochrony Państwa (UOP), 1 II 1990 r., k. 6.

²⁶ *Ibidem*, Projekt zakresu zadań Biura Szyfrów UOP, [luty 1990 r.], k. 22.

²⁷ *Ibidem*, k. 10.

²⁸ *Ibidem*, Notatka służbowa dot. prac nad zakresem działania i strukturą UOP, 3 II 1990 r., k. 1.

²⁹ S. Hoc, *Geneza ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa...*, s. 101–103; S. Galij-Skarbińska, *Model zmiany cywilnych służb...*, s. 352–363; A. Nyzio, *Rakowiecka w remoncie...*, s. 161–168.

³⁰ AIPN, 1585/17454, Projekt wystąpienia ministra Czesława Kiszczaka na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 5 II 1990 r., b.d., k. 13. Na temat przebiegu prac w parlamencie zob. T. Kozłowski, *Koniec imperium MSW...*, s. 173–186; S. Galij-Skarbińska, *Model zmiany cywilnych służb...*, s. 389–406; A. Nyzio, *Rakowiecka w remoncie...*, s. 169–177.

Urzędu Ochrony Państwa – I zastępca ministra gen. dyw. Henryk Dankowski, Zespołem do spraw Podziału Służby Zabezpieczenia Operacyjnego – jej szef gen. bryg. Stefan Stochaj, Zespołem do spraw Podziału Służby Zabezpieczenia Materiałowego – jej szef gen. bryg. Stanisław Konieczny, natomiast Zespołem do spraw Podziału Departamentu Finansów – jego dyrektor płk Jarosław Lewiak³¹.

Tego samego dnia gen. Dankowski wydał decyzję, na mocy której w skład Zespołu do spraw Organizacji Urzędu Ochrony Państwa weszli: dyrektor Departamentu I MSW płk Henryk Jasik, dyrektor Departamentu II MSW płk Andrzej Sroka, dyrektor Departamentu Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa MSW gen. bryg. Krzysztof Majchrowski, dyrektor Departamentu Ochrony Gospodarki MSW gen. bryg. Józef Sasin, dyrektor Departamentu Studiów i Analiz MSW gen. bryg. Tadeusz Szczygieł, dyrektor Biura Śledczego MSW ppłk Wiktor Fonfara, zastępca szefa Służby Zabezpieczenia Operacyjnego MSW płk Zbigniew Jabłoński, zastępca dyrektora Biura Szyfrów MSW płk Mieczysław Jaros, zastępca dyrektora (od 16 lutego dyrektor) Departamentu Kadr MSW płk Tadeusz Borkowski, zastępca dyrektora Departamentu Inwestycji MSW płk Zbigniew Bardan, zastępca naczelnika Wydziału I Departamentu Finansów MSW płk Wincenty Urbanowicz oraz zastępca naczelnika Wydziału Prasowego Gabinetu Ministra płk Leonard Kaczorkiewicz, pełniący funkcję sekretarza. Zespół Henryka Dankowskiego był zobowiązany do wypracowania projektu struktury oraz zakresu działania UOP i jego aparatu terenowego, a także przygotowania wszystkich innych dokumentów niezbędnych do jego powołania³².

Ze względu na brak materiałów archiwalnych na ten temat nie wiadomo, jak przebiegała debata na forum tego gremium i czy dotrzymano założonego terminu 16 lutego. Efektem działań Zespołu ds. Organizacji UOP był publikowany poniżej kompleksowy projekt (wraz ze schematami) jego struktury organizacyjnej. Zakładał on utworzenie służby specjalnej, której wiodącymi jednostkami byłyby **Zarząd Wywiadu**, **Zarząd Kontrwywiadu** i **Biuro Ochrony Rządu**. Rolę pomocniczą miały natomiast odgrywać: **Zarząd Zabezpieczenia Techniczno-Operacyjnego**, **Biuro Szyfrów** i **Oddział Prawno-Śledczy**, a oprócz tego przewidziano jeszcze powołanie **Biura Prezydzialnego** i **Oddziału Finansów**. Aparat terenowy UOP miał zostać oparty o 21 oddziałów i 28 delegatur w województwach oraz 3 dodatkowe delegatury, mające swoje siedziby w Gdyni, Świnoujściu i Grudziądzu. Szacowano, że cały stan osobowy nowej służby powinien wynieść około 8–10 tys. osób w skali kraju³³.

Przygotowanie tego dokumentu stanowiło zamknięcie kolejnego etapu przygotowań do reformy służb, ale nie całych prac z tym związanych. W ciągu kolejnych tygodni projekt był omawiany i zmieniano jego zapisy. Dotyczyło to m.in. kwestii podległości służbowej BOR. Piątego marca 1990 r. dyrektor tej jednostki płk Lucjan Wiślicz-Iwańczyk zwrócił się do ministra Kiszczaka o wydzielenie Biura z UOP i bezpośrednie podporządkowanie go ministrowi spraw wewnętrznych. Uzasadnił to następująco:

„1. Biuro Ochrony Rządu w składzie UOP nie zapewni sprawnego jego działania, gdyż:

³¹ AIPN, 213/1, Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych nr 024/90, 12 II 1990 r., k. 153.

³² AIPN, 1585/17150, Decyzja nr 01/90 Pierwszego Zastępcy Ministra Spraw Wewnętrznych, 12 II 1990 r., k. 1; S. Galij-Skarbińska, *Model zmiany...*, s. 374–375.

³³ AIPN, 1585/407, Wprowadzenie do projektu struktury organizacyjnej UOP, b.d., k. 1–2.

– Nadwiślańskie Jednostki Wojskowe MSW usytuowane są poza UOP i bezpośrednio podlegają ministrowi spraw wewnętrznych, a przecież BOR współdziała z nimi na co dzień, ochraniając te same obiekty państwowe, dokonuje rozpoznania pirotechnicznych (do dyspozycji BOR wydzielona jest kompania pirotechniczna), zabezpieczając delegacje zagraniczne w formie motocyklowej eskorty honorowej, posterunków ochronnych i honorowych oraz wzmacniając BOR innymi środkami logistycznymi. Tak więc BOR i NJW MSW powinny mieć bezpośredniego jednego przełożonego.

– BOR w swoich działaniach ochronnych bezpośrednio współpracuje aktualnie z jednostkami milicji (a w przyszłości policji) w centrali i terenie, co wymaga szybkich – z pominięciem pośredników – kontaktów, uzgodnień oraz decyzji. Podporządkowanie BOR pod UOP wydłuży obieg informacji i system decyzyjny.

– Powyższe odnosi się również, choć w mniejszym zakresie, do współdziałania BOR ze Strażą Graniczną oraz Strażą Pożarną, instytucjami państwowymi (Sejm i Senat, Kancelaria Prezydenta, URM, MSZ) oraz jednostkami wojskowymi (Wojskowa Służba Wewnętrzna, 36. Specjalny Pułk Lotnictwa Transportowego).

2. Współpraca BOR z jednostkami Służby Bezpieczeństwa ogranicza się jedynie do uzyskiwania informacji o ewentualnych zagrożeniach dla osób ochraniających w kraju i za granicą oraz o środowiskach i osobach związanych z terroryzmem.

3. Biuro Ochrony Rządu posiada rozwiniętą strukturę logistyczną (własny transport wraz ze stacją obsługi samochodów, technikę ochronną z warsztatem, bazę zaopatrzenia, księgowość).

4. Biuro Ochrony Rządu w ciągu swojego istnienia zawsze podlegało bezpośrednio pod ministra spraw wewnętrznych, jedynie w czasie ostatnich dziesięciu lat było podporządkowane szefowi Wojsk MSW, co w pewnym stopniu było uzasadnione wspólnymi działaniami z NJW MSW.

5. Biuro Ochrony Rządu nie prowadziło typowej pracy operacyjnej i nie ma powiązań tego rodzaju z jednostkami Służby Bezpieczeństwa MSW³⁴.

Interwencja dyrektora BOR przyniosła skutek. W wyniku dalszych dyskusji w nowym ustawieniu organów bezpieczeństwa jego jednostka została włączona do NJW i bezpośrednio podporządkowana ministrowi spraw wewnętrznych³⁵.

Zwieńczeniem prac parlamentarnych związanych z powołaniem nowych służb było uchwalenie Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Urzędzie Ochrony Państwa. Dawała ona ministrowi spraw wewnętrznych trzy miesiące na zorganizowanie UOP, licząc od wejścia tego aktu prawnego w życie. W dokumencie nie odniesiono się bezpośrednio do jego struktury organizacyjnej, poprzestając na zapisie wskazującym, że prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra spraw wewnętrznych, dopiero określi szczegółową strukturę i zadania Urzędu³⁶. Było jednak wiadomo, że będzie on koncentrował swoją działalność na wywiadzie, kontrwywiadzie i dbaniu o ochronę tajemnicy państwowej³⁷. Na mocy decyzji szefa UOP z 15 maja 1990 r. zajął się tym Zespół do spraw Organizacji

³⁴ AIPN, 1585/17142, Pismo dyrektora BOR MSW płk. Lucjana Wiślicza-Iwańczyka do wiceprezesa Rady Ministrów, ministra spraw wewnętrznych gen. broni Czesława Kiszczaka, 5 III 1990 r., k. 182–183.

³⁵ A. Nyzio, *Rakowiecka w remoncie...*, s. 703–707.

³⁶ Ustawa z dnia 6 IV 1990 r. o Urzędzie Ochrony Państwa (DzU, nr 30, poz. 180).

³⁷ *Agentura c.d. Mieliśmy, mamy i będziemy mieli. Z posłem dr. Jerzym Karpaczem, szefem SB, rozmawia Iwona Jurczenko*, „Prawo i Życie” 1990, nr 16, s. 7.

Urzędu Ochrony Państwa, któremu przewodniczył zastępca szefa UOP Andrzej Milczanowski. Według informacji podanych przez Pawła Piotrowskiego w skład tego gremium weszło aż 18 wysokich rangą oficerów dawnego aparatu, w tym: zastępca szefa Służby Wywiadu i Kontrwywiadu gen. bryg. Zdzisław Sarewicz, dyrektor Departamentu I MSW płk Henryk Jasik, p.o. dyrektor Departamentu II MSW płk Andrzej Sroka, dyrektor Biura „B” MSW płk Zenon Daroszewski, dyrektor Biura Śledczego MSW ppłk Wiktor Fonfara, starszy specjalista w Departamencie II MSW ppłk Stanisław Hoc, dyrektor Zarządu Administracyjno-Gospodarczego MSW płk Roman Hołdys, zastępca dyrektora Departamentu Techniki MSW płk Jerzy Kamiński, naczelnik w Departamencie II MSW płk Andrzej Kapkowski, dyrektor Departamentu Finansów MSW płk Jarosław Lewiak, zastępca dyrektora Departamentu Gospodarki Materiałowo-Technicznej MSW płk Robert Mastaliński, naczelnik wydziału w Departamencie II MSW płk Włodzimierz Orłowski, dyrektor Biura „C” MSW płk Kazimierz Piotrowski, zastępca dyrektora Departamentu I MSW mjr Andrzej Stachurski, dyrektor Biura Szyfrów MSW płk Jerzy Tomaszewski, zastępca naczelnika w Departamencie I MSW mjr Edward Zbyszyński, zastępca dyrektora Departamentu Kadr MSW kpt. Roman Kurnik. Niestety, dokumenty dotyczące prac Zespołu do spraw Organizacji UOP nie są obecnie dostępne dla badaczy³⁸.

Po kilkumiesięcznych dyskusjach i przygotowaniach, których dokładny przebieg nie jest w tej chwili znany, 4 lipca 1990 r. premier Tadeusz Mazowiecki podpisał wymieniony w ustawie dokument. Zapisano w nim, że w skład UOP wchodzi: Zarząd Wywiadu, Zarząd Kontrwywiadu, Zarząd Śledczy, Biuro Prezydialne, Biuro Koordynacji i Prognoz, Biuro Analiz i Informacji, Biuro Techniki, Biuro Obserwacji, Biuro Szyfrów, Biuro Ewidencji i Archiwum, Biuro Kadr, Biuro Finansów oraz Biuro Administracyjno-Gospodarcze³⁹. Wcześniej, tj. 15 czerwca 1990 r., minister spraw wewnętrznych podpisał zarządzenie, na mocy którego utworzono 14 delegatur UOP. Planowano, że będą one miały swoje siedziby w Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Radomiu, Rzeszowie, Szczecinie i Wrocławiu. Podlegały im wydziały zamiejscowe UOP w wybranych miastach. W nowych realiach kształceniem kadr miał się zajmować Centralny Ośrodek Szkolenia UOP w Łodzi, utworzony na bazie dotychczasowego Ośrodka Doskonalenia Kadr Kierowniczych MSW. Oprócz tego ZW UOP dysponował własną placówką szkoleniową, czyli Ośrodkiem Kształcenia Kadr Wywiadowczych zlokalizowanym w Starych Kiejkutach.

Urząd Ochrony Państwa rozpoczął swoją działalność 1 sierpnia 1990 r. i istniał do 28 czerwca 2002 r.⁴⁰

³⁸ A. Milczanowski, *Jak trafiłem do Urzędu Ochrony Państwa*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2010, s. 46 (wydanie specjalne z okazji 20-lecia UOP/ABW); P. Piotrowski, *Nowe służby na nowe czasy. Uwagi na temat likwidacji Służby Bezpieczeństwa...*, s. 407–408.

³⁹ *Zarządzenie nr 39 Prezesa Rady Ministrów w sprawie szczegółowego określenia zadań oraz struktury organizacyjnej Urzędu Ochrony Państwa, 4 VII 1990 r.* [w:] *Historyczno-prawna analiza struktur organów bezpieczeństwa państwa w Polsce Ludowej (1944–1990). Zbiór studiów*, red. A. Jusupović, R. Leśkiewicz, Warszawa 2013, s. 306–307. Zob. także: AIPN, 3257/38, Zarządzenie nr 39 Prezesa Rady Ministrów w sprawie szczegółowego określenia zadań oraz struktury organizacyjnej Urzędu Ochrony Państwa, 4 VII 1990 r., k. 4; *Rozkaz personalny nr 01 Szefa UOP, 12 VII 1990 r.*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2010, s. 16–17 (wydanie specjalne z okazji 20-lecia UOP/ABW).

⁴⁰ AIPN, 213/1, Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych nr 049/90, 15 VI 1990 r., k. 245–246; A. Milczanowski, *Jak trafiłem do Urzędu Ochrony Państwa...*, s. 45; *Struktura i kadra kierownicza UOP* [w:] *Urząd Ochrony Państwa 1990–2002*, Warszawa 2015, s. 159–177; J.H. Larecki, *Wielki lek-*

***

Publikowany dokument zachował się w dwóch egzemplarzach, z których ten znajdujący się w aktach o sygn. AIPN, 1585/407 jest pełniejszy⁴¹. Ze względu na to, że żadnemu z nich nie towarzyszy pismo przewodnie, trudno określić datę dzienną jego wytworzenia. Na podstawie jego treści i kontekstu, w którym powstał, można jedynie stwierdzić, że pochodzi z lutego 1990 r. W edycji źródła poprawiono ortografię i interpunkcję. Wyróżnienia w tekście oryginalnym, tj. podkreślenia i wersaliki, oddano pismem pogrubionym, natomiast towarzyszące mu schematy zostały zamieszczone w formie ilustracji.

---

sykon tajnych służb świata. Organizacje wywiadu, kontrwywiadu i policji politycznych, terminologia profesjonalna i żargon operacyjny, Warszawa 2017, s. 888–890; P. Piotrowski, *Nowe służby na nowe czasy. Uwagi na temat likwidacji Służby Bezpieczeństwa...*, s. 408–409; T. Kozłowski, *Koniec imperium MSW...*, s. 244–254; S. Galij-Skarbińska, *Model zmiany cywilnych służb...*, s. 446–450, 468–479; A. Nyzio, *Rakowiecka w remoncie...*, s. 440–444.

⁴¹ Por. AIPN, 1585/407, Projekt struktury organizacyjnej Urzędu Ochrony Państwa opracowany przez Zespół do spraw Organizacji UOP kierowany przez gen. dyw. Henryka Dankowskiego, [luty 1990 r.], k. 1–39, 46–61 oraz AIPN, 1585/17150, Projekt struktury organizacyjnej Urzędu Ochrony Państwa opracowany przez Zespół do spraw Organizacji UOP kierowany przez gen. dyw. Henryka Dankowskiego, [luty 1990 r.], k. 2–3, 5–53.

TEKST ŹRÓDŁA

[1990 luty, Warszawa] – Projekt struktury organizacyjnej Urzędu Ochrony Państwa opracowany przez Zespół do spraw Organizacji UOP kierowany przez gen. dyw. Henryka Dankowskiego

Tajne

Wprowadzenie

Powołanie Urzędu Ochrony Państwa znalazło wyraz zarówno w projektach ustaw skierowanych do sejmu przez grupę posłów OKP, jak i w projektach rządowych. Głównym celem tego urzędu jest działalność wywiadowcza i kontrwywiadowcza. Temu celowi podporządkowana została struktura organizacyjna oraz syntetycznie przedstawiony zestaw zadań dla poszczególnych jednostek. Planuje się, że ściśle kierownictwo UOP stanowić będą: szef Urzędu oraz 2 jego zastępców.

W strukturze UOP przewiduje się następujące nazewnictwo:

1. Zarząd	5. Delegatura
2. Biuro	6. Sekcja
3. Oddział	7. Referat
4. Wydział	8. Pojedyncze stanowisko (stanowiska)

Jednostki organizacyjne UOP prowadzą pracę operacyjną wyłącznie na szczeblu centralnym i wojewódzkim.

Wiodącymi jednostkami szczebla centralnego są:

1. Zarząd Wywiadu.
2. Zarząd Kontrwywiadu.
3. Biuro Ochrony Rządu.

Działalność operacyjną jednostek wiodących wspierają:

- * Zarząd Zabezpieczenia Techniczno-Operacyjnego.
- * Biuro Szyfrów.
- * Oddział Prawno-Śledczy.

Na szczeblu terenowym planuje się utworzyć:

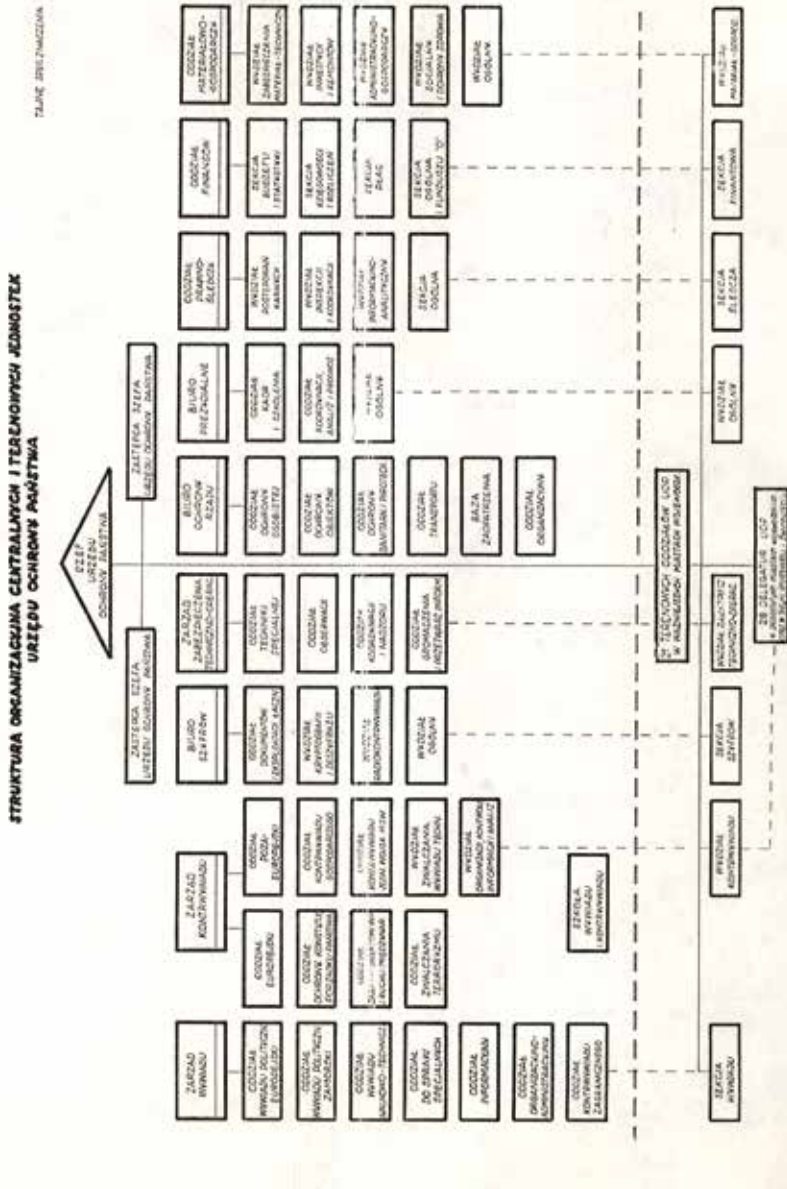
- a. 21 oddziałów Urzędu Ochrony Państwa w ważniejszych województwach;
- b. 28 delegatur Urzędu Ochrony Państwa w pozostałych województwach;
- c. 3 delegatury Urzędu Ochrony Państwa – w Gdyni, Świnoujściu i Grudziądzu.

Liczebność obsady kadrowej oddziałów Urzędu Ochrony Państwa uzależnia się od rzeczywistych zagrożeń oraz rangi obiektów podlegających ochronie. Delegatury Urzędu Ochrony Państwa będą prowadziły wyłącznie rozpoznanie kontrwywiadowcze i zostaną służbowo podporządkowane terenowym oddziałom Urzędu Ochrony Państwa. Terenowym oddziałem Urzędu Ochrony Państwa kieruje szef oddziału oraz jego zastępcy. Delegaturą Urzędu Ochrony Państwa kieruje szef delegatury.

Prowadzone są analizy i studia w celu optymalnego określenia stanów osobowych w poszczególnych ogniwach organizacyjnych UOP. Na podstawie wstępnych szacunków ocenia się, że stan osobowy UOP oraz jego terenowych odpowiedników łącznie będzie wynosił 8–10 tys. osób. Strukturę organizacyjną oraz cel, główne kierunki i podstawowe zadania proponowanych jednostek organizacyjnych UOP przedstawiono w załączniku.

Opracowano w Zespole ds. Utworzenia Urzędu Ochrony Państwa.

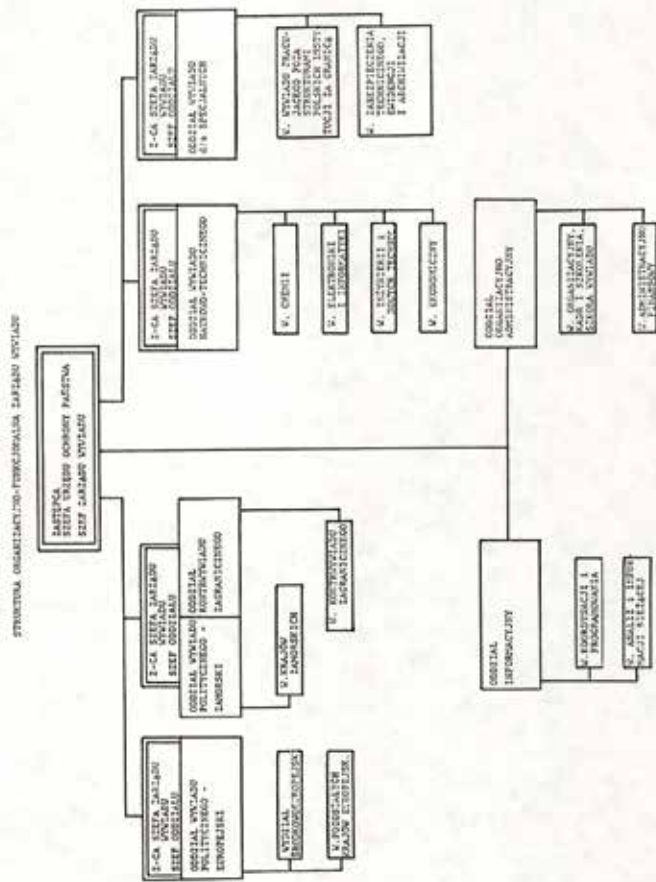
Załącznik
(na 58ª stronach)

Struktura organizacyjna centralnych i terenowych jednostek UOP

^{a-a} Wpisano odręcznie.

Struktura organizacyjno-funkcjonalna Zarządu Wywiadu UOP

**Tajne spec[jalnego] znaczenia
(projekt)**

Zarząd Wywiadu Urzędu Ochrony Państwa

I. Wywiad wspiera realizację priorytetowych celów polityki zagranicznej i gospodarczej rządu Rzeczypospolitej Polskiej. Podstawowe kierunki pracy wywiadu to:

– uzyskiwanie wyprzedzających informacji z zakresu międzynarodowych stosunków politycznych i ekonomicznych, ze szczególnym uwzględnieniem perspektyw rozwoju współpracy Polski z zagranicą;

– dostarczanie gospodarce narodowej nowoczesnych technologii, *know-how* i dokumentacji technicznych trudnych lub wręcz niemożliwych do uzyskania drogą oficjalną ze względu na ograniczenia embargowe, zastrzeżenia licencyjne i handlowe lub zbyt wysokie koszty;

– ochrona interesów oraz bezpieczeństwa polskich przedstawicielstw i obywateli za granicą, w tym współdziałanie z innymi instytucjami na rzecz zwalczania międzynarodowego terroryzmu, handlu narkotykami, grabieży dzieł sztuki.

II. Podporządkowanie działalności wywiadu najważniejszym dla interesów kraju potrzebom oznacza koncentrację wysiłków na realizacji wyspecyfikowanych zadań, które zostały sformułowane w oparciu o zgłoszone przez kierownictwo rządu oraz poszczególnych resortów postulaty i sugestie.

1. Zadania z zakresu wywiadowczego rozpoznawania problematyki politycznej

– Proces zjednoczenia Niemiec; stanowisko mocarstw i innych krajów wobec problemu niemieckiego: założenia polityki zjednoczeniowej obu krajów, postępy w procesie integracji gospodarczej, politycznej i technologicznej RFN–NRD, RFN wobec wyborów w NRD (udział w kampanii wyborczej i stosunki pomiędzy „siostrzanymi” partiami), jednoczenie państw niemieckich a integracja paneuropejska.

– Perspektywy rozwoju stosunków bilateralnych głównych państw Zachodu z Polską i innymi krajami Europy Wschodniej z uwzględnieniem szans realizacji koncepcji budowy Wspólnego Domu Europejskiego.

– Oceny formułowane przez ośrodki decyzyjne Wschodu i Zachodu nt. perspektyw rozwoju sytuacji w Polsce oraz plany ich działań politycznych i ekonomicznych wobec naszego kraju.

– Prognozy rozwoju sytuacji wewnętrznej oraz analiza założeń polityki zagranicznej państw będących głównymi partnerami Polski (ZSRR, USA, RFN, NRD, Czechosłowacja, Węgry, Bułgaria, Rumunia, Jugosławia, Francja, W[ielka] Brytania, Włochy, Austria, Szwecja, Dania, Belgia, Japonia, ChRL, Indie, Kanada).

– Perspektywy rozwoju kontaktów politycznych między Polską a krajami nowo uprzemysłowionymi Azji P[ółn]o[ld]niowo-Wsch[odniej] i strefy Pacyfiku, Ameryki Łacińskiej oraz Izraelem i RPA.

– Rozwój sytuacji w głównych skupiskach Polonii za granicą (ZSRR i inne kraje Europy Wschodniej, USA, Kanada, Australia, RFN, Wlk. Brytania, Austria, Francja, RPA, Izrael, państwa Ameryki Południowej); ewolucja stanowiska wobec kontaktów z krajem, ew[entualnego] zagrożenia dla interesów Polonii i międzynarodowego autorytetu Polski.

- Wpływ stosunków ZSRR–USA i polityki globalnej mocarstw na perspektywy realizacji interesów Polski, w tym na bezpieczeństwo naszego kraju.
- Rozbrojenie i budowa nowego systemu bezpieczeństwa w Europie; perspektywy zawarcia porozumień ws. redukcji broni strategicznych, sił i zbrojeń konwencjonalnych oraz zakazu broni chemicznej, nowe koncepcje dot. budowy środków zaufania i bezpieczeństwa w Europie; kierunki ewolucji doktryn militarnych i założeń strategicznych NATO i U[kładu] W[arszawskiego], możliwości zbliżenia stanowisk, perspektywy likwidacji obu bloków wojskowo-politycznych.

2. Zadania wywiadu naukowo-technicznego i ekonomicznego

A. Uzyskiwanie informacji z zakresu problematyki finansowo-gospodarczej oraz naukowo-technicznej:

- prognozy koniunktury gospodarczej oraz kształtowania się sytuacji na światowych rynkach walutowych, kredytowych i surowcowych (ropa naftowa, węgiel kamienny, rudy żelaza, miedź, ołów, srebro, siarka, zboże i mięso);
- tendencje protekcyjnistyczne w handlu światowym oraz inne bariery ograniczające możliwość intensyfikacji współpracy handlowo-gospodarczej Wschód–Zachód;
- możliwości rozwiązania problemu polskiego zadłużenia, w tym uwarunkowania polityczno-ekonomiczne prowadzonych rokowań refinansowych, rozbieżności między wierzycielami ws. warunków restrukturyzacji (względnie częściowego umorzenia) spłat, nowe metody redukcji zadłużenia i możliwości ich zastosowania wobec Polski; strategia Zachodu w kwestii kontroli transferu nowoczesnych technologii (przewidywane zmiany w uzgodnieniach COCOM, warunki ew[entualnej] liberalizacji listy embargowej, ew[entualne] możliwości preferencyjnego traktowania Polski, ocena efektywności polityki embargowej);
- perspektywiczne kierunki rozwoju technologicznego czołowych państw;
- zachodnie oceny zagrożenia społeczeństw poszczególnych krajów (wzgl[ędnie] grup państw) chorobami cywilizacyjnymi (w tym AIDS, narkomania) i metody przeciwdziałania im;
- ew[entualne] nieprawidłowości w kontaktach handlowych i współpracy finansowo-gospodarczej polskich przedsiębiorstw z partnerami zagranicznymi – narażające interes państwa;
- oceny sytuacji społeczno-gospodarczej Polski oraz polityki rządu RP formułowane przez przedstawicieli kół politycznych, korporacje przemysłowe, wielkie banki, a także instytucje ponadnarodowe (MFW, Bank Światowy, Klub Paryski i Londyński, OECD);
- koordynacja polityki, w tym gospodarczej, wobec Polski na szczeblu NATO, EWG, UZE, a także stanowisko poszczególnych rządów, międzynarodowych instytucji finansowych oraz prywatnego kapitału wobec współpracy z naszym krajem;
- zainteresowanie kapitału zagranicznego projektami inwestycyjnymi w Polsce;
- plany wykorzystywania pomocy finansowo-ekonomicznej dla realizacji obcych interesów politycznych w Polsce;
- zachodnie oceny sytuacji gospodarczej krajów RWPG, rozbieżności ich interesów, zakresu i metod rywalizacji o preferencje EWG, USA i Japonii;
- perspektywy reform organizacyjno-funkcjonalnych Rady, ew[entualnych] nowych form współpracy dwu- i wielostronnej w ramach RWPG;

- bieżące oraz perspektywiczne implikacje pełnej integracji EWG dla interesów Polski oraz innych krajów, oceny możliwości rozwoju powiązań Polski (i innych państw Europy Wschodniej) ze Wspólnotą;
- ekonomiczne następstwa niemieckiego procesu zjednoczeniowego (perspektywy formalnego przystąpienia NRD do EWG, implikacje dla współpracy Polski z NRD i RFN oraz stosunków obu państw niemieckich z krajami RWPG);
- możliwości rozszerzenia współpracy technologicznej oraz finansowo-gospodarczej Polski z nowymi partnerami (kraje Zatoki Perskiej, RPA, Chile, Korea Płd. i inne państwa nowo uprzemysłowione);
- warunki wzrostu zaangażowania Polonii w rozwiązywanie problemów ekonomicznych kraju.

B. Dostarczanie gospodarce narodowej dokumentacji konstrukcyjnych, wzorów urządzeń, próbek materiałów oraz nowoczesnych technologii z następujących dziedzin:

- kompleks rolno-spożywczy – wysoko wydajne odmiany zbóż, środki ochrony roślin, konserwaty do produktów spożywczych i pasz, specjalistyczna aparatura dla manipulacji genetycznych i embrionalnych, specjalistyczne urządzenia stosowane w przemyśle biotechnologicznym;
- ochrona zdrowia – technologia i produkcja substancji biologicznie czynnych dla medycyny ludzkiej i zwierzęcej, aparatura do testów diagnostycznych do wykrywania AIDS i innych chorób zakaźnych, inżynieria genetyczna i enzymatyczna;
- ochrona środowiska – odsalanie wód kopalnianych oraz zagospodarowanie osadów, wysoko wydajne metody ochrony powietrza przed tlenkami siarki i azotu, uzyskiwanie pierwiastków chemicznych z hałd odpadowych przy eksploatacji złóż naturalnych;
- energetyka, przetwórstwo ropy naftowej – czyste spalanie paliw (fluidalne, wieloczynnikowe), napędy falownikowe i silniki napędowe do 300 Hz (pełny szereg mocy), techniki transportu ciepła na duże odległości (40–70 km), systemy sterowania obiektami elektroenergetycznymi;
- informatyka i elektronika – informatyczne systemy obsługi bankowej, programy komputerowe, ekonometryczne modele symulacyjne, systemy informatyczne służące optymalizacji decyzji makroekonomicznych i analizie ich następstw, produkcja laserów dla medycyny, projektowanie i produkcja układów scalonych (technologia CMOS, reguły projektowania 3m), produkcja półprzewodnikowych przyrządów mocy, produkcja światłowodów jednomodowych o niskiej tłumienności na pasmo 3m, produkcja gęstych ferrytów;
- nowe materiały – kompozyty, materiały amorficzne i mikrokryształiczne, specjalne materiały ceramiczne (części mechaniczne, ceramika elektronowa i medyczna), super twarde warstwy dyfuzyjne oraz warstwy żaroodporne, odlewanie tytanu.

3. Zagadnienia dot. kontrwywiadu zagranicznego, sytuacji operacyjnej terenu oraz działalności obcych służb specjalnych

– Rozpoznanie działalności służb specjalnych państw podejmujących przedsięwzięcia operacyjne wobec Polski: prawne regulacje podstaw funkcjonowania, pragmatyka służbowa, mechanizmy i formy kontroli ich działalności, metody działania i formy finansowania, pracownicy i agentura służb pracujących na kierunku polskim, specyfika

zainteresowań operacyjnych i informacyjnych, aktywność obcych służb specjalnych przeciwko obywatelom i przedstawicielstwom RP za granicą, środki techniki operacyjnej w pracy służb specjalnych, zakres i formy współdziałania obcych służb specjalnych na kierunku polskim.

– Dokumentowanie danych o działalności organizacji terrorystycznych. Ujawnianie ewentualnych planów przeprowadzenia takich akcji w Polsce lub przeciwko przedstawicielstwom i obywatelom RP za granicą.

– Uzyskiwanie wyprzedzających informacji nt. przemytu narkotyków, grabieży dzieł sztuki, nielegalnych transakcji finansowych godzących w interesy Skarbu Państwa.

– Uzyskiwanie informacji o sytuacji operacyjnej terenu, w tym dot.:

* projektowanych zmian w ustawodawstwie karnym i administracyjnym mających wpływ na warunki działania służb specjalnych;

* systemu zabezpieczenia i ochrony tajemnicy państwowej za granicą oraz tajnych informacji i dokumentów;

* danych o terenach i obiektach szczególnie chronionych przez służby kontrwywiadowcze;

* przepisów dot. obywatelstwa i dokumentów legalizacyjnych;

* ogólnej charakterystyki terenu z punktu widzenia potrzeb operacyjnych (m.in. łączność, książki telefoniczne i adresowe, mapy, kontrola paszportowa, formalności meldunkowe itp.);

* ujawnionych zagrożeń dla działalności operacyjnej;

* działań służb imigracyjnych i celnych, dyskryminujących zwłaszcza obywateli RP.

III. Specyfika prowadzenia przedsięwzięć wywiadowczych na terenie zagranicznym oraz zakres realizowanych zadań determinują strukturę funkcjonalno-organizacyjną wywiadu. Centralną jednostką organizacyjną stanowi Zarząd Wywiadu^b. Kierownictwo Zarządu Wywiadu steruje pracą 14 wydziałów centrali, które zgrupowane są w siedmiu oddziałach. Podlegają mu także sekcje i referaty Zarządu Wywiadu w jednostkach terenowych Urzędu Ochrony Państwa.

1. Kierownictwo Zarządu Wywiadu (5 stanowisk)

– zastępca szefa Urzędu Ochrony Państwa, szef Zarządu Wywiadu kieruje całokształtem pracy wywiadowczej, a jednocześnie sprawuje bezpośredni nadzór nad Oddziałem Informacyjnym (w skład którego wchodzi Wydział Koordynacji i Programowania oraz Wydział Analiz i Informacji Bieżącej) i Oddziałem Organizacyjno-Administracyjnym (Wydział Organizacji, Kadr i Szkolenia, Wydział Finansowy);

– zastępca (I) szefa Zarządu Wywiadu, szef Europejskiego Oddziału Wywiadu Politycznego nadzoruje pracę Wydziału Środkowoeuropejskiego, Wydziału Pozostałych Krajów Europejskich;

– zastępca (II) szefa Zarządu Wywiadu, szef Zamorskiego Oddziału Wywiadu Politycznego i jednocześnie szef Oddziału Kontrwywiadu Zagranicznego nadzoruje pracę Wydziału Krajów Zamorskich oraz Wydziału Kontrwywiadu Zagranicznego;

^b W tym miejscu odnośnik do przypisu dolnego o treści: Graficzny obraz struktury organizacyjnej Zarządu Wywiadu – w załączeniu.

- zastępca (III) szefa Zarządu Wywiadu, szef Oddziału Wywiadu Naukowo-Technicznego nadzoruje pracę Wydziału Chemii, Wydziału Elektroniki i Informatyki, Wydziału Inżynierii i Nowych Technologii, Wydziału Ekonomicznego;
- zastępca (IV) szefa Zarządu Wywiadu, szef Oddziału Wywiadu ds. Specjalnych nadzoruje pracę Wydziału Wywiadu Pracującego poza Strukturami Polskich Instytucji za Granicą oraz Wydziału Zabezpieczenia Technicznego, Ewidencji i Archiwizacji.

2. Wydziały Zarządu Wywiadu

A. Europejski Oddział Wywiadu Politycznego

- Wydział Środkowoeuropejski – szeroko rozumiana problematyka niemiecka, proces zjednoczeniowy, stosunki RP z RFN i NRD oraz Austrią;
- Wydział Pozostałych Krajów Europejskich – główni partnerzy polityczni i gospodarczy w Europie Zachodniej, zwłaszcza Francja, Anglia, Włochy, Skandynawia, Hiszpania, integracja paneuropejska, problematyka polityczna NATO.

B. Zamorski Oddział Wywiadu Politycznego

- Wydział Krajów Zamorskich – problematyka USA, Japonii oraz najważniejszych partnerów Polski wśród krajów Ameryki Południowej i strefy Azji i Pacyfiku.

C. Oddział Kontrwywiadu Zagranicznego

- Wydział Kontrwywiadu Zagranicznego – ochrona polskich przedstawicielstw i obywateli za granicą oraz zwalczanie terroryzmu, handlu narkotykami, ochrona dóbr kultury narodowej.

D. Oddział Wywiadu Naukowo-Technicznego

- Wydział Chemii – farmacja, chemia małotonażowa, przemysł rolno-spożywczy, biotechnologie, inżynieria genetyczna;
  - Wydział Elektroniki i Informatyki – mikroelektronika, optoelektronika, oprogramowanie i sprzęt komputerowy, telekomunikacja, dostawy embargowe;
  - Wydział Inżynierii i Nowych Technologii – inżynieria materiałowa, nowe technologie i rozwiązania dla przemysłu maszynowego oraz energetyki konwencjonalnej, zagadnienia bezpieczeństwa w energetyce jądrowej, karbochemia, BHP w górnictwie.
- Wspólne dla w[yrzej] wym[ienionych] trzech wydziałów (przy uwzględnieniu specyfiki branżowej) będą zagadnienia obronności państwa, ochrony środowiska naturalnego, bezpieczeństwa pracy oraz komputerowego wspomaganie, projektowania i sterowania procesami produkcyjnymi;

- Wydział Ekonomiczny – problematyka ekonomiczna dotycząca żywotnych interesów gospodarki narodowej, w tym zagadnienia refinansowania zadłużenia, stosunki finansowo-gospodarcze z głównymi partnerami, współpraca z EWG.

E. Oddział Wywiadu ds. Specjalnych

- Wydział Wywiadu Pracującego poza Strukturami Polskich Instytucji za Granicą – realizowałby najtrudniejsze z operacyjnego punktu widzenia zadania wywiadowcze, wymagające szczególnie głębokiej konspiracji. Jego aktywność ukierunkowana byłaby na niewralgiczne dla interesów politycznych i gospodarczych naszego kraju dziedziny, przy zapewnieniu gwarancji nieujawnienia związków tego rodzaju działań z polską służbą wywiadowczą;

- Wydział Zabezpieczenia Technicznego, Ewidencji i Archiwizacji – zajmowałby się m.in. problematyką wykorzystywania w pracy wywiadowczej nowoczesnych środków techniki operacyjnej, a także zagadnieniami z zakresu organizacji łączności i transportu,

komputerowej ewidencji oraz przetwarzania danych, archiwizowania dokumentów wywiadowczych.

F. Oddział Informacyjny

– Wydział Koordynacji i Programowania – programowanie kierunków pracy wywiadu, kompleksowe opracowania analityczne, problematyka krajów U[kładu] W[arszawskiego], przeciwdziałanie inspiracji i dezinformacji;

– Wydział Analiz i Informacji Bieżącej – opracowywanie informacji wywiadowczych oraz analiz problemowych w ujęciu bieżącym i prognostycznym.

G. Oddział Organizacyjno-Administracyjny

– Wydział Organizacyjny, Kadry i Szkolenia, Szkoła Wywiadu – zagadnienia związane z naborem do służby, kształceniem w wyspecjalizowanym ośrodku, szkoleniem zawodowym (w tym podnoszenie kwalifikacji z zakresu znajomości języków obcych), sprawy kadrowe, problematyka socjalna;

– Wydział Administracyjno-Finansowy – administrowanie majątkiem trwałym oraz środkami materiałowymi i finansowymi pozostającymi w dyspozycji wywiadu.

Zarząd Kontrwywiadu Urzędu Ochrony Państwa

Cel i główne kierunki działania

Kontrwywiad zabezpiecza priorytetowe cele polityczne, gospodarcze i społeczne rządu Rzeczypospolitej Polskiej poprzez:

- system przeciwdziałania penetracji wywiadowczej Polski, a w szczególności wykrywanie i zwalczanie obcej agentury;
- rozpoznawanie środków, form i metod działania obcych wywiadów.

Podstawowe zadania Zarządu Kontrwywiadu

1. Rozpoznawanie kierunków zainteresowań, stosowanych form, metod i środków działalności obcych wywiadów przeciwko Polsce.
2. Ochrona podstawowych interesów narodowych, politycznych, gospodarczych i obronnych RP przed penetracją obcych wywiadów.
3. Ujawnianie, rozpoznawanie, dokumentowanie i zwalczanie działalności szpiegowskiej przeciwko Polsce.
4. Ujawnianie, rozpoznawanie i zwalczanie działalności obcych wywiadów wykorzystujących nielegalny handel narkotykami i działalność terrorystyczną do realizacji stojących przed nimi zadań.
5. Rozpoznawanie, ujawnianie i zwalczanie inspirowanej przez obce wywiady działalności politycznych ugrupowań i organizacji międzynarodowych godzącej w podstawowe interesy RP, zmierzającej do naruszenia konstytucyjnego porządku prawnego.
6. Kontrwywiadowcza ochrona wynalazczości, badań naukowo-technicznych pozostających w zainteresowaniu obcych wywiadów.
7. Kontrwywiadowcza ochrona tajemnicy państwowej oraz zapobieganie niewłaściwemu zabezpieczeniu nośników informacji zawierających tajemnicę państwową, pozostających w zainteresowaniu obcych wywiadów.
8. Prowadzenie działalności dezinformacyjnej wobec obcych wywiadów.

9. Gromadzenie, ewidencjonowanie i analizowanie zdarzeń i informacji dotyczących działalności wywiadowczej.

10. Organizuje, koordynuje i nadzoruje działania operacyjne w systemie kontrwywiadowczej ochrony kraju.

Zakres działania Oddziału I – Europa

Zadania Oddziału

1. Rozpoznawanie, rozpracowywanie i przeciwdziałanie działalności wywiadów państw europejskich przeciwko RP.

2. Organizowanie i prowadzenie operacyjnego rozpracowania rezydentur wywiadowczych działających pod przykryciem ambasad oraz innych przedstawicielstw państw europejskich w Polsce.

3. Prowadzenie kontrwywiadowczych rozpracowań osób podejrzanych o współpracę z obcymi wywiadami.

4. Organizowanie i prowadzenie ofensywnych przedsięwzięć wobec rezydentur wywiadów państw europejskich w kraju i za granicą w celu nawiązania gier kontrwywiadowczych.

Oddział I dzieli się na 2 wydziały:

- Europa Zachodnia,
- Europa Środkowo-Wschodnia.

Zakres działania Oddziału II – Kraje pozaeuropejskie

Zadania Oddziału

1. Rozpoznawanie, rozpracowywanie i przeciwdziałanie działalności wywiadów krajów pozaeuropejskich.

2. Organizowanie i prowadzenie operacyjnego rozpracowania rezydentur wywiadowczych działających pod przykryciem ambasad oraz innych przedstawicielstw krajów pozaeuropejskich.

3. Prowadzenie kontrwywiadowczych rozpracowań osób podejrzanych o współpracę z obcymi wywiadami.

4. Organizowanie i prowadzenie ofensywnych przedsięwzięć wobec rezydentur wywiadów krajów pozaeuropejskich w Polsce i za granicą w celu nawiązania gier kontrwywiadowczych.

Oddział II dzieli się na 2 wydziały:

- Ameryka Północna,
- Ameryka Południowa, Azja i Afryka.

Zakres działania Oddziału III – Ochrona konstytucyjnego porządku państwa

Zadania Oddziału

1. Rozpoznawanie działalności grup i osób godzących w konstytucyjny porządek prawny i system parlamentarny, konstytucyjne prawa i wolności obywatelskie, polską rację stanu oraz integralność terytorialną i suwerenność RP.

2. Rozpoznawanie grup i osób uznających ekstremalne środki walki politycznej oraz przemoc zbiorową jako metodę realizacji celów programowych.

3. Ujawnianie powiązań międzynarodowych ekstremalnych grup politycznych, w tym źródeł finansowania, przerzutu środków materialnych oraz form i metod inspiracji do działalności politycznej zagrażającej porządkowi konstytucyjnemu państwa.

4. Rozpoznawanie obcych ośrodków dążących do wzniecania nastrojów szowinistycznych i waśni narodowych wśród mniejszości narodowych w kraju.

5. Przeciwdziałanie wykorzystaniu przez obce wywiady nacjonalizmu, szowinizmu i rewizjonizmu do prowadzenia działalności wywiadowczej.

Oddział III dzieli się na 3 wydziały:

- rozpoznania zagrożeń godzących w konstytucyjny porządek państwa,
- rozpoznawania ekstremalnych grup politycznych,
- kontrwywiadowczego rozpoznania zagrożeń nacjonalistycznych.

Zakres działania Oddziału IV – Zwalczanie terroryzmu

Zadania Oddziału

1. Ujawnianie, rozpoznawanie i zwalczanie działalności obcych wywiadów wykorzystujących działalność terrorystyczną do realizacji stojących przed nimi zadań.

2. Kontrwywiadowcza kontrola międzynarodowej wymiany osobowej w zakresie ujawniania, rozpracowywania i uniemożliwiania podejmowania przez ich uczestników działalności terrorystycznej.

3. Prowadzenie działań profilaktycznych zapobiegających działalności terrorystycznej. Organizowanie i koordynowanie operacyjnej ochrony przed działalnością terrorystyczną ważnych obiektów państwa.

4. Rozpoznawanie, rozpracowywanie i uniemożliwianie działania osób i grup zamierzających dokonać aktów terroru psychicznego lub fizycznego w stosunku do:

- funkcjonariuszy władzy i administracji państwowej, organizacji politycznych, społecznych, związkowych, wyznaniowych i innych osób fizycznych,
- obiektów użyteczności publicznej, siedzib organów władzy, administracji, organizacji społecznych i politycznych, obiektów gospodarki narodowej i obronności kraju,
- środków zbiorowej komunikacji krajowej.

Oddział IV dzieli się na 2 wydziały:

- rozpoznawania zagrożeń wynikających z terroryzmu międzynarodowego,
- zwalczania przejawów terroryzmu na terenie kraju.

Zakres działania Oddziału V – Kontrwywiad gospodarczy

Zadania Oddziału

1. Kontrwywiadowcza ochrona jednostek naukowo-badawczych i rozwojowych prowadzących badania podstawowe, badania nad konkretnymi technologiami i prace wdrożeniowe dotyczące rozwiązań konkurencyjnych na tle poziomu techniki światowej – przed penetracją wywiadowczą ze strony obcych wywiadów i koncernów przemysłowych (szpiegostwo gospodarcze).

2. Rozpoznawanie, ujawnianie i zapobieganie nieprawidłowościom oraz przestępstwom w sferze wymiany handlowej, współpracy finansowej, kapitałowej i techniczno-technologicznej z zagranicą, narażającym na poważne szkody Skarb Państwa.

3. Ujawnianie i zapobieganie faktom naruszania przepisów o postępowaniu z wiadomościami objętymi tajemnicą państwową.

4. Kontrwywiadowcza ochrona procesów przygotowania i realizacji produkcji specjalnej na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa.

5. Operacyjne wyjaśnianie przyczyn wypadków nadzwyczajnych, stwarzających poważne zagrożenie dla:

- życia i zdrowia obywateli,
  - stanu środowiska naturalnego,
  - ciągłości funkcjonowania gospodarki,
- pod kątem – czy nie były one wynikiem celowego działania.

Oddział V dzieli się na 3 wydziały:

- kontrwywiadowczego zabezpieczenia postępu naukowo-technicznego,
- kontrwywiadowczego zabezpieczenia współpracy z zagranicą,
- kontrwywiadowczego zabezpieczenia przemysłu.

Zakres działania Oddziału VI – Kontrwywiadowcze zabezpieczenie obiektów WP i ruchu międzynarodowego

Zadania Oddziału

1. Kontrwywiadowcze (zewnętrzne) zabezpieczenie szczególnie ważnych obiektów wojskowych oraz stanowisk kierowania KOK szczebla centralnego i wojewódzkiego.

2. Podejmowanie działań operacyjnych wobec wyselekcjonowanych uczestników międzynarodowej wymiany osobowej podejrzanych o prowadzenie działalności wywiadowczej, przemyt narkotyków oraz operacyjne zabezpieczenie strefy nadgranicznej.

3. Kontrwywiadowcze rozpoznanie wyselekcjonowanych uczestników międzynarodowego transportu morskiego, rzeczno-ładowego i powietrznego oraz pracowników instytucji żeglugowych i przedsiębiorstw świadczących usługi na ich rzecz, podejrzanych o prowadzenie działalności wywiadowczej.

4. Ujawnianie i zwalczanie agentury przeciwnika działającej z pozycji nielegalnych.

Oddział VI dzieli się na 4 wydziały:

- kontrwywiadowczego zabezpieczenia obiektów WP, KOK,
- ruchu międzynarodowego, przemytu narkotyków i zabezp[ieczenia] strefy nadgranicznej,
- kontrwywiadowczego rozpoznania transportu międzynarodowego,
- ujawniania agentury przeciwnika działającej z pozycji nielegalnych.

Zakres działania Oddziału VII – Kontrwywiadowcza ochrona jednostek wojskowych MSW

Zadania Oddziału

1. Zwalczanie działalności szpiegowskiej przeciwko jednostkom wojskowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

2. Ujawnianie, zwalczanie oraz zapobieganie aktom dywersji, sabotażu, terronu, zamachom na mienie wojskowe, istotnym naruszeniom zasad pełnienia służby granicznej i ochronnej.

3. Prowadzenie postępowań przygotowawczych w sprawach karnych na zasadach określonych w przepisach szczególnych.
4. Prowadzenie pracy profilaktycznej we współdziałaniu z dowództwami jednostek.
5. Nadzór merytoryczny i funkcjonalny podległych ogniw terenowych.

Zakres działania Wydziału – Kontrwywiadowcze zwalczanie działalności wywiadu technicznego

Zadania Wydziału

1. Rozpoznawanie i zwalczanie działalności wywiadu technicznego państw obcych.
2. Organizowanie i prowadzenie prac techniczno-badawczych mających na celu przygotowanie sprzętu specjalistycznego do wykrywania działalności wywiadu technicznego.
3. Ujawnianie oraz wykonywanie ekspertyz z przechwyconych środków łączności wywiadowczej.
4. Projektowanie i wykonywanie specjalistycznego sprzętu na zlecenie wywiadu i kontrwywiadu.

Zakres działania Wydziału – Organizacji, kontroli, informacji i analiz

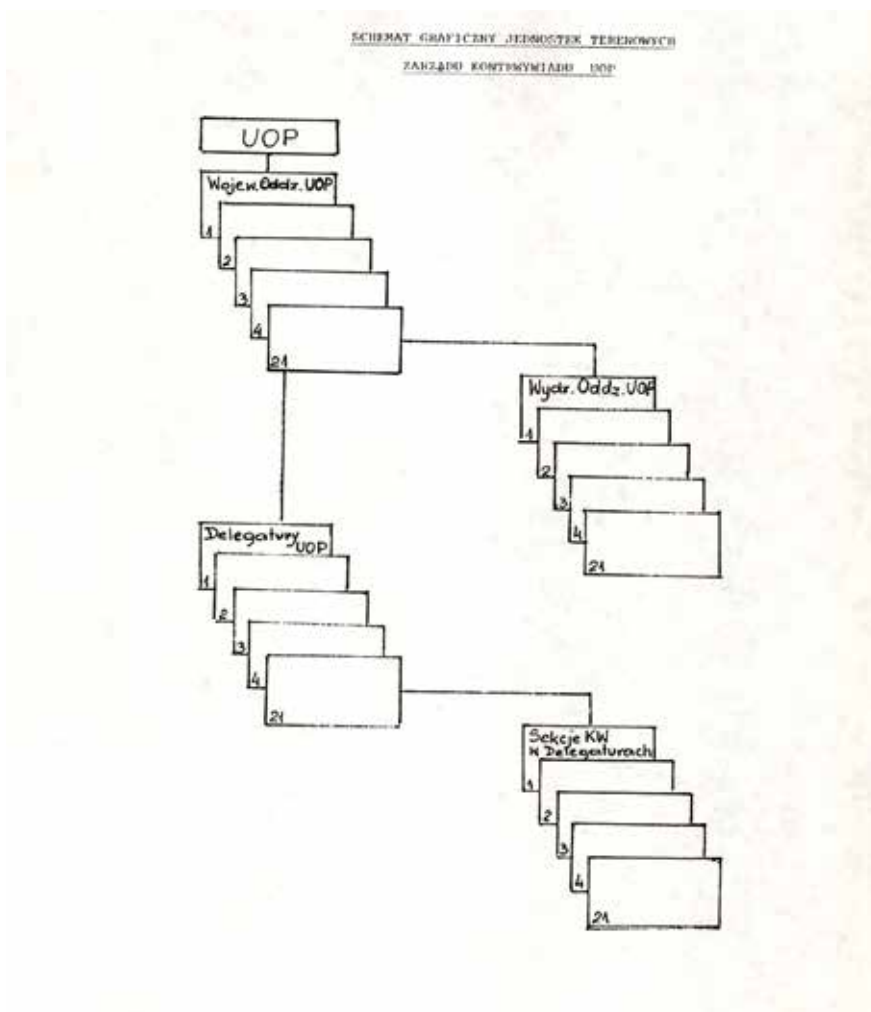
Zadania Wydziału

1. Opracowuje informacje i analizy dla kierownictwa rządu i resortu.
2. Koordynuje oraz nadzoruje działania terenowych jednostek kontrwywiadu w zakresie prowadzonych badań, analiz oraz sprawozdawczości.
3. Współdziała z innymi oddziałami Zarządu Kontrwywiadu w zakresie:
  - dopływu materiałów niezbędnych do prowadzenia analiz i ocen oraz opracowywania informacji,
  - przygotowywania materiałów i informacji przeznaczonych do dezinformowania przeciwnika,
  - wykorzystania wyników analiz do inspirowania działań kontrwywiadowczych wobec nowych zjawisk i sytuacji operacyjnych oraz wypracowywania zadań w tym zakresie.
4. Prowadzi prace nad wdrażaniem Systemu Elektronicznego Przetwarzania Informacji Kontrwywiadowczych.
5. Tłumaczenie uzyskanych dokumentów obcojęzycznych, opracowywanie z prasy zagranicznej informacji z zakresu działań obcych wywiadów.
6. Gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych dot. problematyki kontrwywiadowczej, ochrony państwa.
7. Prowadzi obsługę kserograficzną Zarządu Kontrwywiadu.

Zakres działania Wydziału – Ogólny

Zadania Wydziału

1. Realizacja spraw organizacyjno-kadrowych, socjalnych i szkoleń.
2. Prowadzenie i kontrola wykonania funduszu operacyjnego (złotówkowego i dewizowego).
3. Organizowanie współdziałania z organami kontrwywiadu innych państw.
4. Realizacja zadań administracyjno-biurowych i zaopatrzeniowych.
5. Organizowanie i nadzór transportu samochodowego.
6. Prowadzenie spraw MOB.

Schemat graficzny jednostek terenowych Zarządu Kontrwywiadu UOP

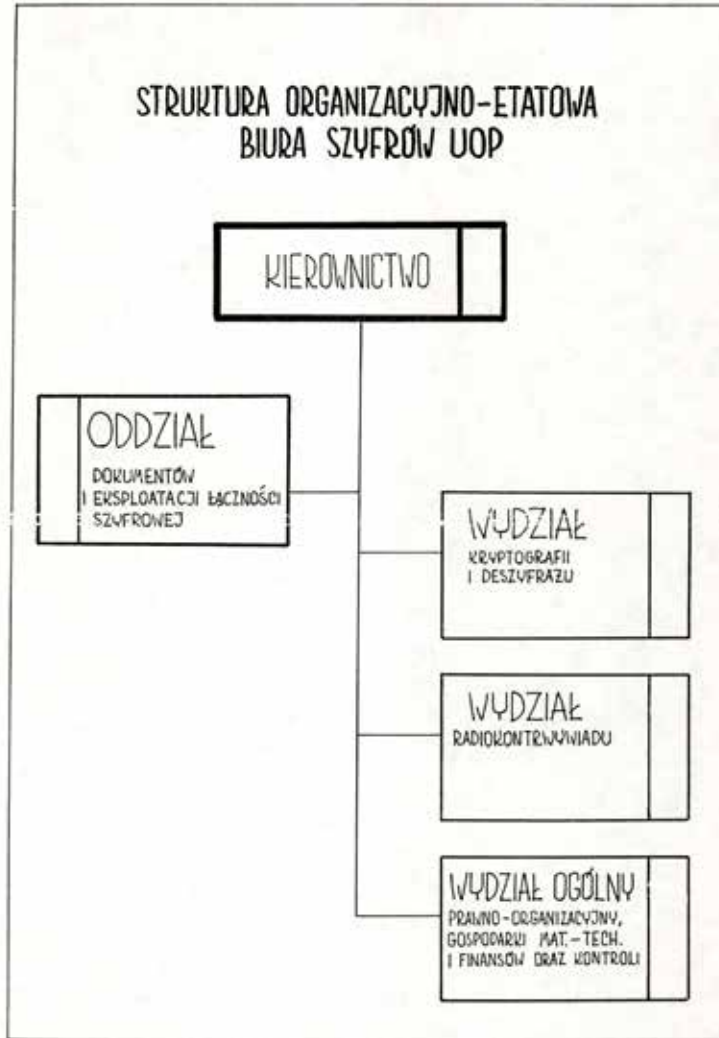
Struktura organizacyjna jednostek terenowych Zarządu Kontrwywiadu UOP

Strukturę i dyslokację jednostek terenowych Zarządu Kontrwywiadu UOP determinuje aktualna sytuacja i prognozy wywiadowczego zagrożenia kraju oraz ustalone potrzeby szczególnej ochrony ważnych interesów Rzeczypospolitej Polskiej.

Uwzględniając powyższe, proponuje się zorganizowanie 21 wydziałów w oddziałach UOP (tabela w załączeniu^o), posiadających w swej strukturze po 6 sekcji będących odpowiednikami oddziałów I–VI Zarządu Kontrwywiadu.

Ponadto przewiduje się powołać sekcje w 21 delegaturach UOP.

^o Do tego egzemplarza projektu nie była załączona tabela.

Struktura organizacyjno-etatowa Biura Szyfrów UOP

**Tajne specjalnego znaczenia
projekt**

Biuro Szyfrów Urzędu Ochrony Państwa

Cel i główne kierunki działania

1. Kryptograficzna ochrona wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową przekazywanych przez techniczne środki łączności dla potrzeb rządu RP, MSZ, MON, MSW i innych organów państwowych.
2. Radiokontrwywiadowcza ochrona bezpieczeństwa państwa.

Podstawowe zadania

Z dziedziny kryptograficznej ochrony wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową:

- ustalanie założeń organizacyjno-technicznych funkcjonowania i zapewnienia bezpieczeństwa łączności szyfrowej i kodowej;
- opracowywanie i wprowadzanie do użytku systemów kryptograficznych;
- opracowywanie szyfrów specjalnych dla potrzeb służb wywiadu i kontrwywiadu MON i UOP;
- analizowanie i ocena materiałów oraz systemów kryptograficznych służb wywiadu i kontrwywiadu państw obcych;
- rozwój metod i technik dekrytażowych;
- wykonywanie ekspertyz kryptograficznych;
- wytwarzanie dokumentów szyfrowych i kodowych, ich ewidencja oraz dystrybucja;
- zapewnienie łączności szyfrowej z przedstawicielstwami dyplomatycznymi RP za granicą;
- zapewnienie łączności szyfrowej z terenowymi ogniwami UOP;
- organizowanie i realizacja napraw urządzeń szyfrowych.

Z dziedziny radiokontrwywiadowczej ochrony bezpieczeństwa państwa:

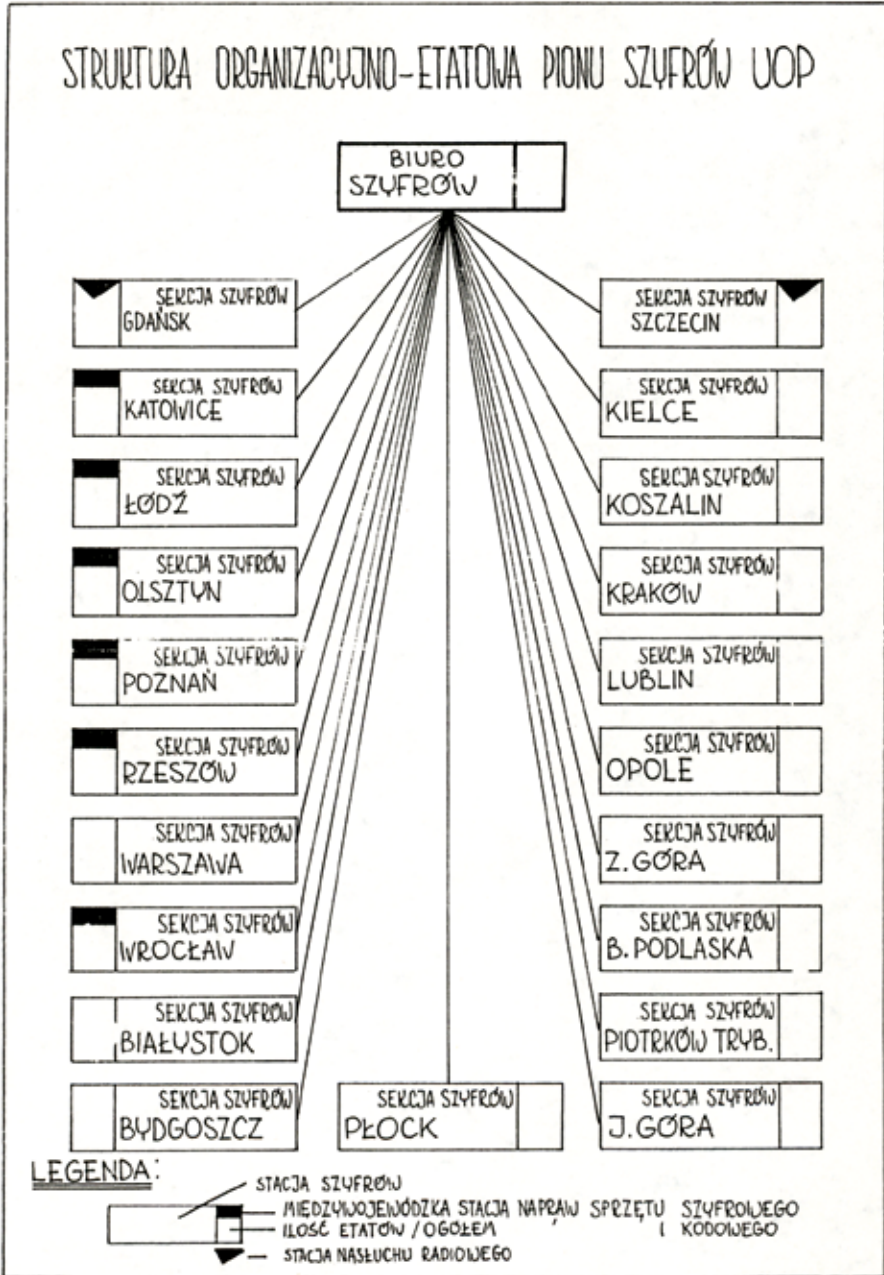
- opracowywanie środków i metod ochrony urządzeń i systemów łączności specjalnej przed wywiadem radioelektronicznym;
- prowadzenie nasłuchu sieci łączności radiowej obcych wywiadów;
- analizowanie materiałów uzyskanych z nasłuchu radiowego i radionamierzenia.

Struktura organizacyjna

- dyrektor Biura Szyfrów UOP,
- z[astęp]ca dyrektora,
- Oddział Dokumentów i Eksploatacji Łączności Szyfrowej – wytwarzanie dokumentów szyfrowych, naprawy sprzętu szyfrowego oraz eksploatacji sieci łączności szyfrowej zagranicznej i krajowej,
  - Wydział Kryptografii i Deszyfrazu – badań i rozwoju systemów łączności szyfrowej, techniki kryptograficznej i deszyfrazu,
  - Wydział Radiokontrwywiadu – radiokontrwywiadowczej ochrony bezpieczeństwa państwa,

– Wydział Ogólny – prawno-organizacyjny, tajna kancelaria, gospodarki materiałowo-technicznej i finansów, spraw kadrowych i socjalno-bytowych oraz kontroli.

Biuro Szyfrów UOP

DOKUMENTY

Struktura organizacyjno-etatowa Biura Szyfrów UOP

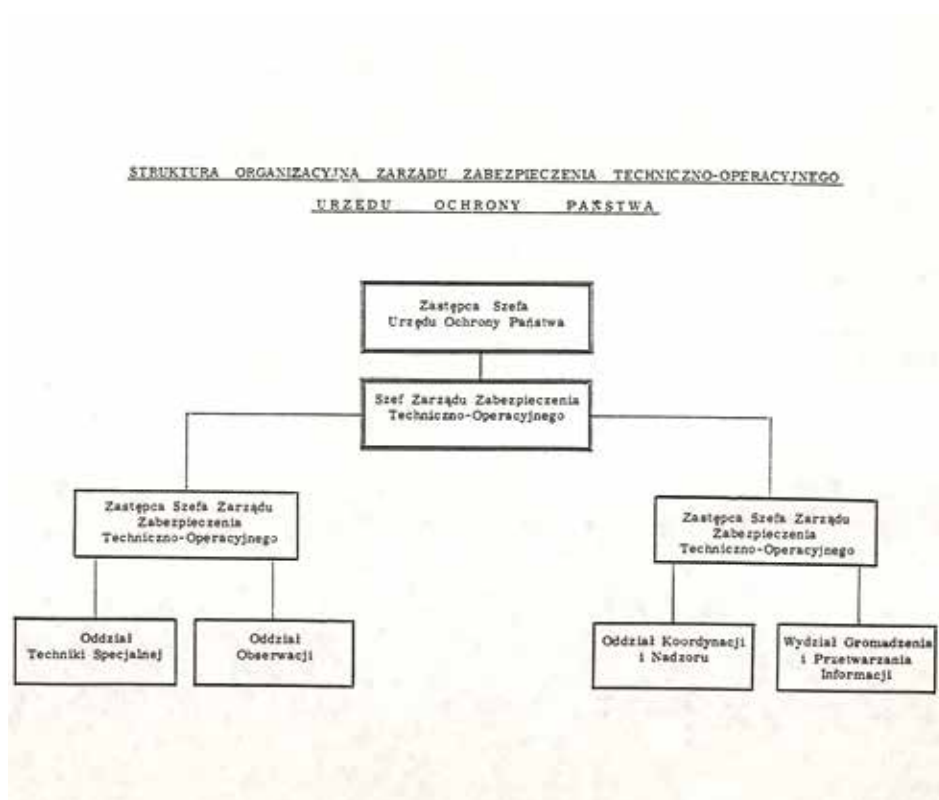
Struktura ogniów terenowych Biura Szyfrów UOP

– We wszystkich ogniach terenowych powołane zostaną sekcje szyfrów o łącznym etacie.

– W etacie sekcji szyfrów będą mieściły się międzywojewódzkie stacje napraw sprzętu szyfrowego w:

1. Katowicach.
2. Łodzi.
3. Olsztynie.
4. Poznaniu.
5. Rzeszowie.
6. Szczecinie.
7. Wrocławiu.

– Międzywojewódzka Stacja Napraw Sprzętu Szyfrowego mieści się także w Warszawie w etacie Biura Szyfrów.

**Struktura organizacyjna Zarządu Zabezpieczenia
Techniczno-Operacyjnego UOP**

**Tajne spec[jalnego] znaczenia
(projekt)**

Zarząd Zabezpieczenia Techniczno-Operacyjnego Urzędu Ochrony Państwa

I. Cel i główne kierunki działania

Zarząd Zabezpieczenia Techniczno-Operacyjnego UOP organizuje i realizuje wykonawstwo zadań w zakresie technicznego uzyskiwania i utrwalania informacji, prowadzenia obserwacji, gromadzenia i komputerowego przetwarzania informacji oraz badania dokumentów operacyjnych.

II. Podstawowe zadania Zarządu Zabezpieczenia Techniczno-Operacyjnego UOP

1. Instalowanie i eksploataowanie urządzeń technicznych służących do uzyskiwania i utrwalania informacji.
2. Organizowanie i prowadzenie tajnej obserwacji.
3. Prowadzenie rejestracji czynnej i archiwum oraz komputerowe przetwarzanie informacji, a także koordynowanie przedsięwzięć obejmujących ochronę tajemnicy państwowej w urzędach i instytucjach państwowych.
4. Organizowanie i koordynowanie rozwoju technicznego, zabezpieczenia materiałowo-technicznego i sprzętowego oraz sprawowanie funkcji kontrolnych i analitycznych w zakresie działania systemów techniki specjalnej i obserwacji.

III. Struktura organizacyjna Zarządu Zabezpieczenia Techniczno-Operacyjnego UOP

1. Kierownictwo:
  - szef Zarządu – zastępca szefa UOP,
  - zastępca szefa Zarządu – ds. operacyjno-technicznych,
  - zastępca szefa Zarządu – ds. koordynacji i nadzoru.
2. Oddział Techniki Specjalnej
Realizuje zadania w zakresie podsłuchu, podglądu, tajnej penetracji, legalizacji oraz utrzymania w ruchu urządzeń techniki specjalnej.
  - Kierownictwo Oddziału,
  - Wydział I – instalacji,
  - Wydział II – eksploatacji i podsłuchu,
  - Wydział III – tajnej penetracji,
  - Wydział IV – operacyjny,
  - Wydział V – legalizacyjny,
  - Wydział VI – technicznego utrzymania urzędu,
  - Wydział VII – ogólny.
3. Oddział Obserwacji
Organizuje i prowadzi tajną obserwację towarzyszącą i stacjonarną oraz współdziała w kontrwywiadowczym zabezpieczeniu rejonów i obiektów zagrożonych działalnością wywiadowczą.

- Kierownictwo Oddziału,
- Wydział I – kierowanie i koordynowanie działań obserwacyjnych,
- Wydział II – ^dtajnej obserwacji zewnętrznej,
- Wydział III – tajnej obserwacji zewnętrznej^d,
- Wydział IV – obserwacji stacjonarnej i legalizacji,
- Wydział V – ewidencji operacyjnej i analizy,
- Wydział VI – organizacji obsługi transportowej,
- Wydział VII – organizacji i obsługi środków techniki operacyjnej i łączności,
- Wydział VIII – ogólny.

4. Wydział Gromadzenia i Przetwarzania Informacji

Prowadzi rejestrację czynną i analizę operacyjną oraz komputerowe przetwarzanie informacji.

- Kierownictwo Wydziału,
- Sekcja I – ewidencji, analiz i ochrony tajemnicy państwowej,
- Sekcja II – centralna kartoteka ogólnoinformacyjna,
- Sekcja III – archiwalna,
- Sekcja Ogólna.

5. Oddział Koordynacji i Nadzoru

Koordynuje i nadzoruje przedsięwzięcia organizacyjno-techniczne, rozwojowe i planistyczne jednostek Zarządu Zabezpieczenia Techniczno-Operacyjnego, a także współpracuje z resortami, urzędami i przedsiębiorstwami w dziedzinie rozwoju technicznego, zabezpieczenia materiałowo-technicznego oraz organizuje i prowadzi obsługę techniczno-biurową kierownictwa Zarządu.

- Kierownictwo Oddziału,
- Wydział Planowania i Rozwoju Technicznego,
- Wydział Kontroli i Analiz,
- Wydział Ogólny i Obsługi Kierownictwa Zarządu.

**Tajne spec[jalnego] znaczenia
(projekt)**

Biuro Ochrony Rządu Urzędu Ochrony Państwa

Cel, główne kierunki działania i podstawowe zadania Biura Ochrony Rządu

Realizacja zgodnie z decyzją z dnia 30 grudnia 1989 r. zatwierdzoną przez prezesa Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej.

Struktura organizacyjna Biura Ochrony Rządu

Dyrektor Biura Ochrony Rządu
Z[astęp]ca dyrektora BOR

---

^{d-d} *Tak w oryginale.*

Oddział I

– ochrona osobista, ochrona w miejscach pracy i zamieszkania, ochrona w miejscach czasowego pobytu w kraju i za granicą, zabezpieczenie imprez (narad, spotkań, konferencji, wieców itp.) w obiektach i w terenie otwartym, ochrona delegacji zagranicznych, prace z zakresu przedsięwzięć rozpoznawczo-zapobiegawczych.

Oddział II

– ochrona obiektów, nadzór ochronny nad obiektami wykorzystywanymi przez osoby ochraniające.

Oddział III

– ogólnoorganizacyjny.

Oddział IV

– baza zaopatrzenia specjalnego.

Oddział V

– transportowy.

Oddział VI

– planowanie, organizacja, konserwacja oraz instalacja urządzeń techniki ochronnej (ochrona sanitarna, pirotechnika).

[...]e

**Tajne spec[jalnego] znaczenia
(projekt)**

Biurowo Prezydyjne Urzędu Ochrony Państwa

Cel i główne kierunki działania

Biurowo Prezydyjne UOP:

- zapewnia warunki do realizacji statutowych zadań szefa Urzędu Ochrony Państwa,
- w imieniu szefa Urzędu Ochrony Państwa realizuje politykę kadrową,
- koordynuje prace jednostek organizacyjnych Urzędu oraz organizuje ich współdziałanie z Policją, organami władzy państwowej, sądami, rzecznikiem praw obywatelskich,
- prowadzi działalność analityczno-prognostyczną na rzecz szefa Urzędu Ochrony Państwa oraz władz państwowych,
- zapewnia współpracę Urzędu Ochrony Państwa z jego odpowiednikami za granicą,
- reprezentuje szefa Urzędu Ochrony Państwa wobec środków masowej informacji, organizacji społecznych i obywateli.

Podstawowe zadania

- Planuje, organizuje i koordynuje realizację ważniejszych zadań zleconych do wykonania jednostkom organizacyjnym Urzędu Ochrony Państwa.
- W imieniu szefa Urzędu Ochrony Państwa realizuje politykę kadrową.
- Organizuje szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr Urzędu Ochrony Państwa.
- Kontroluje wykonanie przez jednostki centralne i terenowe decyzji i poleceń szefa Urzędu Ochrony Państwa.

---

^e Pominięto kopię dokumentu pt. „Zakres i formy działania Biura Ochrony Rządu” z 30 XII 1989 r.

TAJNE

STRUKTURA ORGANIZACYJNA
BIURA PREZYDIALNEGO
URZĘDU OCHRONY PAŃSTWA

*W terenowych Oddziałach UOP
przewiduje się utworzenie
Wydziałów Ogólnych*

Struktura organizacyjna Biura Prezydialnego UOP

- Wykonuje prace analityczno-prognostyczne na potrzeby szefa Urzędu Ochrony Państwa oraz władz państwowych.
- Prowadzi prace studialne w ramach doskonalenia form, metod pracy i struktur organizacyjnych Urzędu Ochrony Państwa.
- Koordynuje współdziałanie jednostek organizacyjnych Urzędu Ochrony Państwa z Policją, instytucjami państwowymi i społecznymi.
- Prowadzi obsługę prawną Urzędu Ochrony Państwa.
- Inicjuje i koordynuje kontakty Urzędu Ochrony Państwa z jego odpowiednikami za granicą.
- Wypełnia obowiązki rzecznika prasowego szefa Urzędu Ochrony Państwa.
- Prowadzi obsługę kancelaryjno-biurową na rzecz szefa Urzędu Ochrony Państwa.
- Organizuje i nadzoruje rozpatrywanie skarg i wniosków dotyczących działalności Urzędu Ochrony Państwa.

Struktura organizacyjna Biura Prezydialnego UOP

1. Kierownictwo Biura

- szef Biura,
- zastępca szefa.

2. Oddział Kadr i Szkolenia

- Wydział Spraw Osobowych,
- Wydział Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego,
- Wydział Organizacyjny.

3. Oddział Planowania, Kontroli, Analiz i Prognoz

- Wydział Planowania i Kontroli,
- Wydział Analiz i Prognoz.

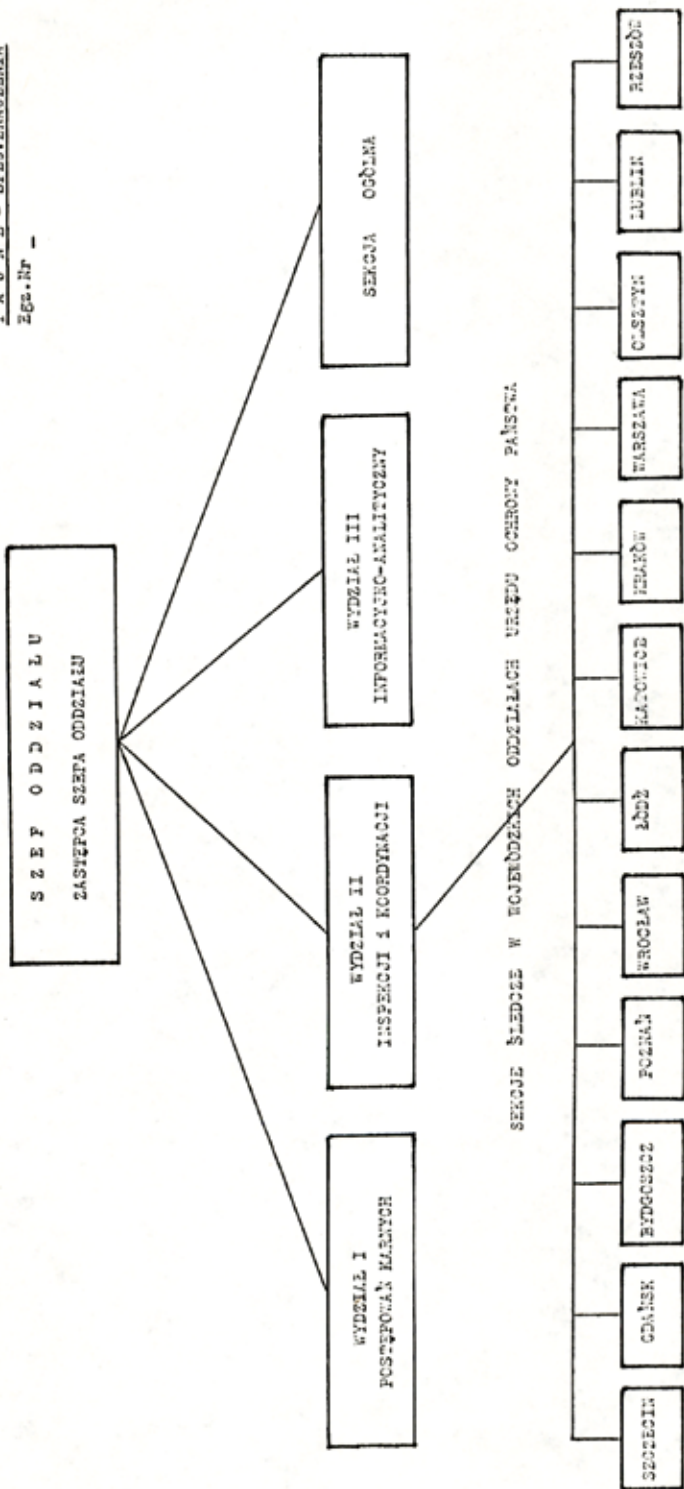
4. Wydział Ogólny

- rzecznik i Referat Prasowy,
- Sekcja Prawna,
- Sekcja Zagraniczna,
- Referat Skarg,
- Kancelaria Tajna,
- Biblioteka Specjalna,
- Sekcja Administracyjno-Kancelaryjna,
- Sekretariat szefa Urzędu Ochrony Państwa.

Ogniwami Biura Prezydialnego w terenowych oddziałach Urzędu Ochrony Państwa będą wydziały ogólne.

ODDZIAŁ, ŚLEDZCY URZĘDU OCHRONY PAŃSTWA

2. A. J. N. B. - SPEC. ZNACZENIA
Eg. Nr -

Oddział Śledczy UOP

DOKUMENTY

Oddział Prawno-Śledczy Urzędu Ochrony Państwa

I. Zakres działania

1. Prowadzenie śledztw dotyczących w szczególności:
  - szpiegostwa, terroryzmu, sabotażu, dywersji, międzynarodowego – zorganizowanego handlu narkotykami,
  - wywiadu gospodarczego i poważnej zorganizowanej przestępczości gospodarczej o charakterze aferowym,
  - przestępstw pospolitych, które ze względu na sprawcę, osobę pokrzywdzoną lub skutki, wywołują szczególne reperkusje polityczne lub społeczne.
2. Specjalistyczna obsługa prawna Zarządu Wywiadu i Zarządu Kontrwywiadu Urzędu Ochrony Państwa, w szczególności w zakresie:
  - udzielania konsultacji i porad prawnych, zarówno w sprawach posiadających perspektywę skierowania na drogę postępowania karnego, jak też w innego rodzaju działaniach o charakterze publiczno-prawnym, podejmowanych i inspirowanych przez jednostki operacyjne,
  - opiniowania materiałów i przedsięwzięć operacyjnych, zwłaszcza pod kątem możliwości i celowości wszczęcia postępowania karnego,
  - opiniowania przedsięwzięć profilaktycznych inspirowanych przez jednostki operacyjne.
3. Sprawowanie nadzoru ogólnego i szczególnego nad sprawami prowadzonymi przez sekcje prawno-śledcze wojewódzkich oddziałów Urzędu Ochrony Państwa.
4. Gromadzenie i opracowywanie bieżących informacji o sprawach i osobach objętych postępowaniami karnymi z zakresu działania Urzędu Ochrony Państwa. Prowadzenie statystycznych analiz działalności pionu prawno-śledczego i jej efektywności.
5. Prowadzenie badań kryminologicznych i kryminalistycznych w zakresie działania Urzędu Ochrony Państwa.

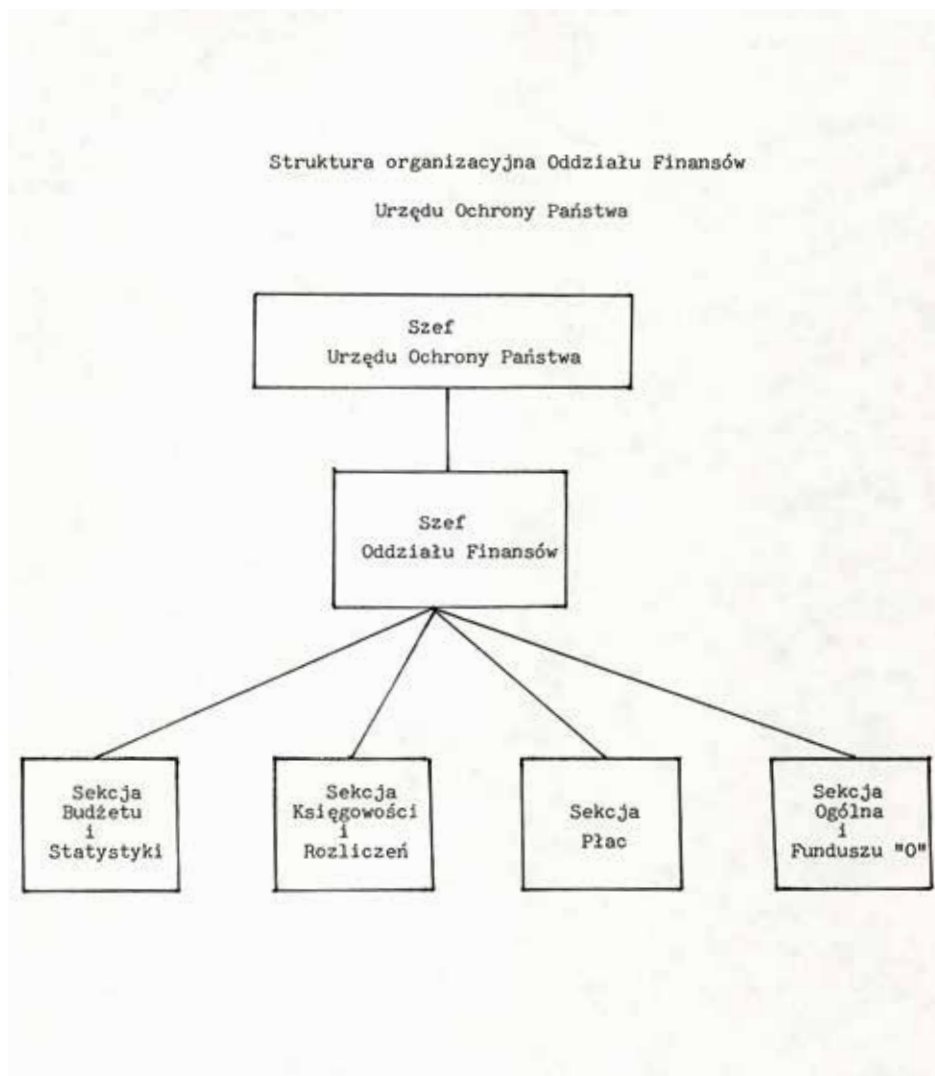
II. Struktura organizacyjna Oddziału Prawno-Śledczego UOP

1. Kierownictwo Oddziału:
  - szef Oddziału,
  - zastępca szefa.
2. Wydział I – ścigania karnego i działań publiczno-prawnych.
3. Wydział II – nadzoru oraz współdziałania z jednostkami wywiadu i kontrwywiadu.
4. Wydział III – informacyjno-analityczny.
5. Samodzielna Sekcja ds. Administracyjnych.

III. Struktura organizacyjna terenowych jednostek prawno-śledczych

Proponuje się utworzenie sekcji prawno-śledczych w 12 wojewódzkich oddziałach Urzędu Ochrony Państwa, które swoim zakresem działania objęłyby również wyznaczone sąsiednie województwa.

Struktura organizacyjna Oddziału Finansów UOP

**Tajne spec[jalnego] znaczenia
(projekt)**

Oddział Finansów Urzędu Ochrony Państwa

Cel i główne kierunki działania

Oddział Finansów obejmuje zakresem działania całość gospodarki finansowej centrali i jednostek podległych, w tym także czynności o charakterze nadzorczym, instruktażowym, kontrolnym oraz koordynacyjnym.

Podstawowe zadania Oddziału Finansów UOP

1. Planowanie dochodów i wydatków budżetowych w zakresie określonym odrębnymi przepisami oraz kontrola ich realizacji.
2. Przekazywanie środków budżetowych dysponentom kredytów niższego stopnia oraz środków budżetowych jednostkom prowadzącym gospodarkę limitową.
3. Prowadzenie rachunków bankowych w zakresie wydatków i dochodów budżetowych, środków pozabudżetowych oraz obsługa kasowa jednostki.
4. Gospodarka osobowym i bezosobowym funduszem płac oraz pozostałymi wydatkami grupy „O”.
5. Rozliczanie podległych jednostek finansowych na zasadzie limitów.
6. Naliczanie wynagrodzeń i sporządzanie list płac oraz naliczanie i wypłata świadczeń pieniężnych.
7. Prowadzenie księgowości na podstawie aktualnie obowiązujących przepisów.
8. Sporządzanie obowiązującej sprawozdawczości finansowej.
9. Nadzór nad prawidłowością przeprowadzania inwentaryzacji składników majątkowych oraz rozliczania różnic.
10. Regulowanie zobowiązań i windykacja należności.
11. Dokonywanie rozliczeń publiczno-prawnych z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych i budżetem.
12. Nadzór nad ewidencją księgową prowadzoną przez dysponentów kredytów niższego stopnia oraz inne jednostki podległe.
13. Organizowanie prawidłowego obiegu dokumentacji finansowo-księgowej.
14. Współdziałanie z innymi komórkami organizacyjnymi jednostki, mające na celu prawidłową realizację planu finansowego.

Struktura organizacyjna Oddziału Finansów UOP

1. Szef Oddziału Finansów.
2. Sekcja Budżetu i Statystyki.
3. Sekcja Księgowości i Rozliczeń.
4. Sekcja Płac.
5. Sekcja Ogólna i Funduszu „O”.

Struktura organizacyjna w terenowych oddziałach UOP

Do obsługi finansowej w wojewódzkich oddziałach Urzędu Ochrony Państwa przewiduje się sekcje finansów podporządkowane bezpośrednio szefowi wojewódzkiego oddziału UOP.

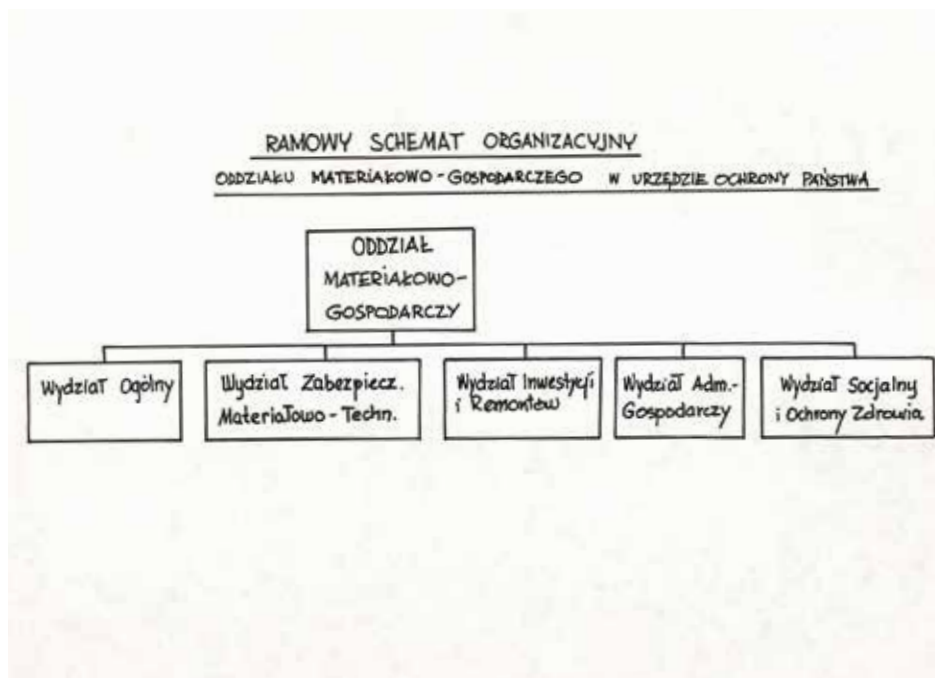
W delegaturze UOP obsługę finansową zapewniałoby stanowisko ds. finansów podporządkowane bezpośrednio szefowi delegatury.

**Tajne
(projekt)**

Oddział Materialowo-Gospodarczy Urzędu Ochrony Państwa

Cel i główne kierunki działania

Oddział Materialowo-Gospodarczy:

Ramowy schemat organizacyjny Oddziału Materiałowo-Gospodarczego UOP

- zabezpiecza potrzeby materiałowo-techniczne centrali UOP oraz oddziałów terenowych w okresie „P[okoju]” i „W[ojny]”,
- realizuje przedsięwzięcia inwestycyjne i remontowe dla potrzeb centrali UOP oraz nadzoruje i kontroluje w tym zakresie oddziały terenowe,
- administruje obiekty oraz zabezpiecza konserwację i eksploatację posiadanego majątku,
- prowadzi gospodarkę mieszkaniową dla potrzeb centrali UOP oraz nadzoruje w tym zakresie oddziały terenowe,
- prowadzi działalność planistyczno-finansową.

Podstawowe zadania oddziału

Do podstawowych zadań należy:

- określanie potrzeb (norm, normatywów, wyposażenia UOP i podległych oddziałów oraz funkcjonariuszy),
- prowadzenie ewidencji środków materiałowo-technicznych i organizacja ich użytkowania (ewidencja wyposażenia, organizacja przeglądów i obsługa użytkowanego sprzętu),
- dokonywanie zakupów sprzętu i materiałów,
- organizacja gospodarki materiałowej (ewidencja materiałowa, organizacja magazynów),
- rozliczenia finansowe działalności gospodarczej,
- prowadzenie gospodarki remontowej i konserwacji nieruchomości,

- zabezpieczanie potrzeb budowlano-inwestycyjnych,
- zabezpieczanie potrzeb socjalnych i ochrony zdrowia funkcjonariuszy.

Struktura organizacyjna Oddziału Materiałowo-Gospodarczego Urzędu Ochrony Państwa

1. Szef Oddziału Materiałowo-Gospodarczego UOP.
2. Wydział Ogólny.
3. Wydział Zabezpieczenia Materiałowo-Technicznego.
4. Wydział Inwestycji i Remontów.
5. Wydział Administracyjno-Gospodarczy.
6. Wydział Socjalny i Ochrony Zdrowia.

Struktura organizacyjna w terenowych oddziałach UOP

Do obsługi administracyjno-gospodarczej w terenowych oddziałach Urzędu Ochrony Państwa przewiduje się powołanie wydziałów materiałowo-gospodarczych posiadających w swej strukturze 3 sekcje:

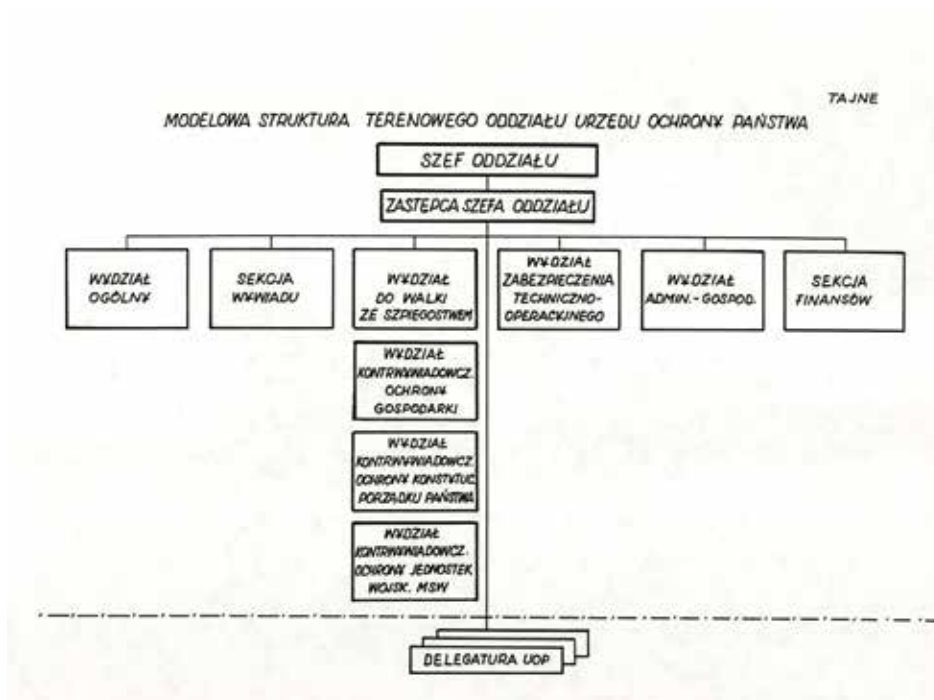
- sekcja ogólna,
- sekcja transportu, uzbrojenia i techniki operacyjnej,
- sekcja administracyjno-gospodarcza,

na szczeblu delegatury przewiduje się sekcję administracyjno-gospodarczą z samodzielnymi stanowiskami, odpowiednikami sekcji w wydziałach terenowych.

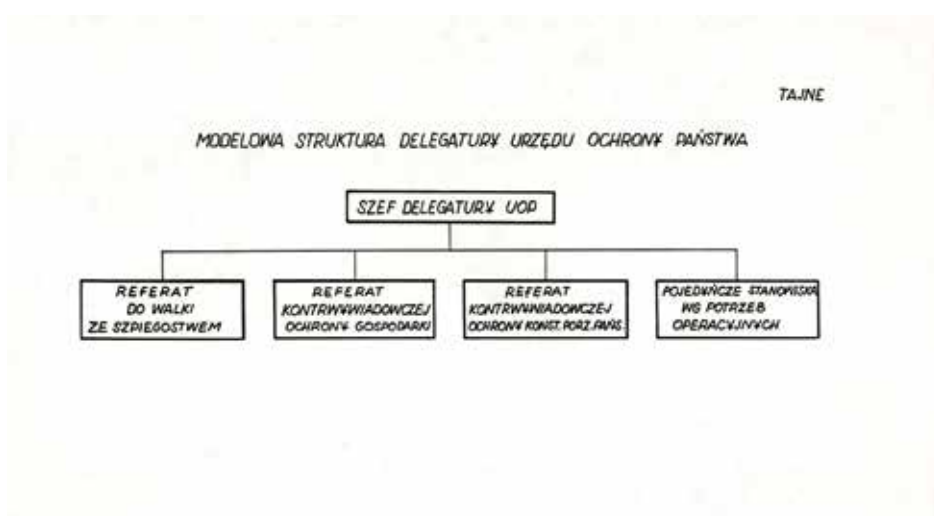
RAMOWY SCHEMAT ORGANIZACYJNY
WYDZIAŁU MATERIAŁOWO-GOSPODARCZEGO W ODDZIALE URZĘDU OCHRONY PAŃSTWA
W WOJEWÓDZTWACH

Ramowy schemat organizacyjny Wydziału Materiałowo-Gospodarczego w oddziałach UOP w województwach

Modelowa struktura terenowego oddziału UOP

Modelowa struktura delegatury UOP

Źródło: AIPN, 1585/407, k. 1-39, 46-61, mps.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie

213/1; 1585/407; 1585/17142; 1585/17150; 1585/17454; 1585/17751; 3257/38.

Akty prawne

Ustawa z dnia 6 IV 1990 r. o Urzędzie Ochrony Państwa (DzU 1990, nr 30, poz. 180).

Prasa

„Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2010 (wydanie specjalne z okazji 20-lecia UOP/ABW).

„Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2011 (wydanie specjalne z okazji 80. rocznicy urodzin Krzysztofa Kozłowskiego, pierwszego szefa Urzędu Ochrony Państwa).

„Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2014 (wydanie specjalne poświęcone pamięci płk. Konstantego Miodowicza – byłego dyrektora Zarządu Kontrwywiadu Urzędu Ochrony Państwa).

Wspomnienia

Agentura c.d. Mieliliśmy, mamy i będziemy mieli. Z posłem dr. Jerzym Karpaczem, szefem SB, rozmawia Iwona Jurczenko, „Prawo i Życie” 1990, nr 16.

Bereś W., Burnetko K., *Gliniarz z „Tygodnika”*. Rozmowy z byłym ministrem spraw wewnętrznych Krzysztofem Kozłowskim, Warszawa 1991.

Chlasta G., *Czterech. Brochwicz, Miodowicz, Niemczyk, Sienkiewicz*, Warszawa 2014.

Widacki J., *Czego nie powiedział generał Kiszczak*, Warszawa 1992.

Opracowania

Cenckiewicz S., *Długie ramię Moskwy. Wywiad wojskowy Polski Ludowej 1943–1991 (wprowadzenie do syntezy)*, Poznań 2011.

Galij-Skarbińska S., *Model zmiany cywilnych służb specjalnych w Polsce w latach 1989–1990. Powstanie Urzędu Ochrony Państwa*, Toruń 2019.

Historyczno-prawna analiza struktur organów bezpieczeństwa państwa w Polsce Ludowej (1944–1990). Zbiór studiów, red. A. Jusupović, R. Leśkiewicz, Warszawa 2013.

Jeziorski M., Płaska K., *Zbiór zastrzeżony – odtajnianie na raty*, „Biuletyn IPN” 2017, nr 1–2.

Kapuściak B., *„WSW ma się świetnie”. Zmiana czy kontynuacja? Wojskowy wywiad i kontrwywiad w latach 1989–1991 [w:] Między PRL a III RP (1989–1990). Legalizm czy kontynuacja?*, red. P. Pleskot, Warszawa 2020.

Kozłowski T., *Koniec imperium MSW. Transformacja organów bezpieczeństwa państwa 1989–1990*, Warszawa 2019.

Larecki J.H., *Wielki leksykon tajnych służb świata. Organizacje wywiadu, kontrwywiadu i policji politycznych, terminologia profesjonalna i żargon operacyjny*, Warszawa 2017.

Leśkiewicz R., *Formalno-prawne aspekty powstania Urzędu Ochrony Państwa [w:] Urząd Ochrony Państwa 1990–2002*, Warszawa 2015.

Leśkiewicz R., *Od Służby Bezpieczeństwa do Urzędu Ochrony Państwa*, „Dzieje Najnowsze” 2016, nr 1.

- Nyzio A., *Rakowiecka w remoncie. Transformacja polityki bezpieczeństwa wewnętrznego Polski w latach 1989–1993*, Kraków 2020.
- Piotrowski P., *Nowe służby na nowe czasy. Integracja wojskowych służb specjalnych w latach 1990–1991* [w:] *Służby wywiadowcze jako narzędzie realizacji polityki państwa w XX wieku. Wybrane zagadnienia*, red. L. Pawlikowicz, R. Zapart, Rzeszów 2014.
- Piotrowski P., *Nowe służby na nowe czasy. Uwagi na temat likwidacji Służby Bezpieczeństwa, weryfikacji i utworzenia Urzędu Ochrony Państwa* [w:] *Niepodległość ma jeden kształt. Antoniemu Macierewiczowi w 70. rocznicę urodzin*, red. S. Cenckiewicz, M. Jastrzębski, M. Kozłowski, D. Smyrgała, Łomianki 2018.
- Urząd Ochrony Państwa 1990–2002*, Warszawa 2015.

STRESZCZENIE

W ostatnich latach ukazały się trzy monografie dotyczące przebudowy organów bezpieczeństwa państwa w okresie transformacji ustrojowej lat 1989–1990. Ich autorzy przedstawili m.in. ciąg wydarzeń, który doprowadził do zlikwidowania Służby Bezpieczeństwa i utworzenia Urzędu Ochrony Państwa. Dzięki temu dużo już wiadomo na temat tego, jak toczył się związany z tym proces legislacyjny w parlamencie i towarzysząca mu debata polityczna. Stosunkowo niewiele miejsca we wspomnianych publikacjach poświęcono jednak na opisanie, jak przebiegały prace nad ukierunkowaniem i organizacją wewnętrzną UOP. Zagadnienie to jest o tyle ciekawe, że pierwsze tak szczegółowe projekty zmian w tym zakresie zostały przygotowane przez wyższych oficerów SB pod nadzorem ministra Czesława Kiszcza. Publikowane dokumenty pokazują, jak widzieli oni kształt przyszłych służb, a także ich rolę w nowej rzeczywistości. Ich propozycje nie zostały przyjęte w całości, ale stanowiły punkt wyjścia do dyskusji nad strukturą organizacyjną UOP.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, transformacja, Służba Bezpieczeństwa, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Urząd Ochrony Państwa, wywiad, kontrwywiad, Biuro Ochrony Rządu.

ABSTRACT

In recent years, three monographs have been published on the reconstruction of the state security organs during the political transformation of 1989–1990. Their authors have presented, among other things, the sequence of events that led to the abolition of the Security Service (SB) and the creation of the Office of State Protection (Urząd Ochrony Państwa, UOP). Thanks to this, much is now known about how the related legislative process in parliament and the accompanying political debate unfolded. Relatively little space however, in the aforementioned publications, has been devoted to describing how the work on the direction and internal organization of the UOP proceeded. This issue is interesting in that the first such detailed drafts of changes in this regard were prepared by senior SB officers under the supervision of minister Czesław Kiszcza. The published documents show how they saw the shape of future services, as well as their role in the new reality. Their proposals were not adopted in their entirety, but became the starting point for discussions on the UOP organizational structure.

Keywords: security, transformation, Security Service (SB), Ministry of Internal Affairs, Office of State Protection, intelligence, counterintelligence, Government Protection Bureau (Biuro Ochrony Rządu).